

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин та національної безпеки
Кафедра міжнародних відносин

Кваліфікаційна робота

на здобуття освітнього ступеня магістра

на тему: «**Закордонні українці в публічній дипломатії України в Канаді
(2014-2022 рр.)»**

Виконав студент 2 курсу, групи ММв-21
спеціальності 291 «Міжнародні відносини,
суспільні комунікації та регіональні студії»,
освітньо-професійної програми
«Міжнародні відносини»

Пацанівський Дмитро Сергійович

Керівник – д. і. н., проф. АТАМАНЕНКО А. Є.

Рецензент – к.і.н., доц.
ШИШКІН Іван Геннадійович

Робота допущена до захисту

(протокол № ____ засідання кафедри міжнародних відносин від
_____ 20 ____ року

Завідувач кафедри міжнародних відносин: СИДОРУК Тетяна Віталіївна

м. Острог – 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ.....	7
1.1. Поняття, сутність, принципи публічної дипломатії.....	7
1.2. Публічна дипломатія як інструмент зовнішньої політики.....	18
1.3. Публічна дипломатія та лобіювання: точки дотику.....	29
РОЗДІЛ 2. ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В КАНАДІ.....	42
2.1. Українські організації, політичні течії та діаспорні лобі в політичному та культурному житті Канади.....	42
2.2. Роль української діаспори у підтримці України і налагодженні канадсько-українських громадських зв'язків.....	56
РОЗДІЛ 3. ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ТА ІНІЦІАТИВИ УКРАЇНЦІВ В КАНАДІ.....	65
3.1. Сучасний стан реалізації публічної дипломатії в Україні: стратегічні та інституційні засади	65
3.2. Перспективи співробітництва з українською діаспорою в Канаді	69
3.3. Заходи по формуванню іміджу України в Канаді.....	73
3.4. Допомога української діаспори в Канаді під час війни в Україні.....	80
ВИСНОВКИ.....	86
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	91

ВСТУП

Актуальність теми. За останні десятиріччя світ зазнав великих змін у міжнародних відносинах. Зокрема, спостерігається процес демократизації в багатьох країнах як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні, а також зростання важливості глобальної культури та транснаціональних норм поведінки. Зміни спричинені розвитком інформаційно-комунікаційних технологій, що роблять можливим більший вплив громадської думки та розмивають межі між внутрішньою та зовнішньою політикою.

Українці, які знаходяться за кордоном, відіграють невід'ємну роль у публічній дипломатії України в Канаді, оскільки вони стали неоціненним мостом між двома країнами. Їхні зусилля спрямовані на сприяння розвитку політичних, економічних, культурних та громадських зв'язків між Україною та Канадою. Українська діаспора в Канаді має великий обсяг та історичні корені і вона є активною, впливовою силою в країні. Вона зберігає культурну спадщину, підтримує українські цінності та сприяє розвитку партнерських відносин між Україною та Канадою.

За останні кілька років Україна зазнала суттєвих політичних та геополітичних змін. Канада грає важливу роль у підтримці України на міжнародній арені і внесок української діаспори у цей процес є важливим для розвитку дипломатичних стосунків. Роль громадськості та діаспори в дипломатії стає все більш вагомим. Зараз багато країн звертають увагу на громадські організації та активістів, які сприяють зміцненню міжнародних зв'язків. У цьому контексті роль закордонних українців у Канаді варто дослідити та розібрати детально. Розширення і поглиблення публічних дипломатичних відносин між Україною та Канадою важливо для обох країн, особливо в умовах глобальних викликів, таких як: міжнародна безпека, торгівля, культурний обмін тощо.

Аналіз стану наукової розробки проблеми. Зважаючи на актуальність цієї теми, дослідження в цьому напрямку є важливим завданням. Існує вагома кількість теоретичних досліджень щодо публічної дипломатії, але ця тема потребує подальшого аналізу та практичних застосувань для України. Серед закордонних дослідників, які вивчали особливості публічної дипломатії, слід виокремити таких дослідників як: Е. Галліон (E. Gullion), А. Гофман (A. Hofmann), Дж. Най (J. Nye), Г. Роунслі (G. Rawnsley), Д. Роткопф (D. Rothkopf), М. Леонард (M. Leonard), Н. Сноу (N. Snow), Я. Меліссен (J. Melissen), Д. Ебшір (D. Abshire), К. Едельман (K. Edelman), Дж. Мелоун (J. Malone), С. Ріордан (S. Riordan), Р. Ермітеж (R. Hermitage) та ін. Серед вітчизняних науковців слід виокремити значний внесок у дослідження таких: Є. Макаренко, О. Кучмій, В. Ціватий, Н. Мусієнко, М. Процюк, О. Розумна, Г. Шамборовський, Т. Черненко та ін.

Все ж, важливо відзначити, що питання публічної дипломатії закордонних українців в Канаді лишається недостатньо дослідженим у вітчизняній науці, що обумовлює потребу проведення таких досліджень. Існуючі наукові праці зазвичай дотичні до суміжних тематик і не становлять системного дослідження. Вони не розкривають важливого значення та місця публічної дипломатії в контексті зовнішньополітичних комунікацій акторів міжнародних відносин.

Літературу проблеми склали наукові праці в галузі публічного права, міжнародних відносин та публічної дипломатії. В дослідженні теоретичних аспектів сутності та функціонування публічної дипломатії та лобізму ми спиралась на вітчизняні дослідження М. Алієва, Т. Богині, Д. Виговського, О. Висоцького, О. Висоцької, С. Годного, С. Гуцал, О. Коптева, Д. Лавренова, Д. Лубінець, Є. Макаренко, О. Кучмій, Н. Мусієнко, М. Павлюх, С. Кушней, І. Паніної, М. Процюк, О. Розумної, А. Трофименко, М. Трофименка, В. Ціватого, Л. Шевченко та на праці зарубіжних авторів – Н. Калла (N. Cull), Я. Меліссена (J. Melissen), М. Філіпа (M. Philip), Е. Вілсона (E. Wilson).

Для аналізу взаємодії України з діаспорою українців в Канаді, особливостями співпраці та її впливу на імідж нашої держави, ми вивчили праці таких авторів: А. Атаманенко, А. Бірюкової, С. Бульбенюк, М. Винницького, В. Войналович, Н. Горбатюк, С. Грабовського, Т. Грачевської, І. Дзюбленко, Л. Дибчук, А. Зубик, О. Коляди, А. Райчевої, Ю. Кондрашевської, І. Куш, Р. Лозинського, Г. Надтоки, Н. Паламарчук, Ю. Сидорко, Т. Шадріної та ін. Крім того, було опрацьовано дисертації Л. Дибчук та Н. Горбатюк, в яких розкрита роль української діаспори Канади у формуванні українсько-канадських відносин.

Мета і завдання дослідження. Метою роботи є аналіз впливу української діаспори та закордонних українців на формування української публічної дипломатії в Канаді на сучасному етапі.

На основі визначеної мети було поставлено ряд завдань:

- розкрити поняття, сутність, принципи публічної дипломатії;
- розглянути публічну дипломатію, в тому числі й публічну дипломатію діаспори, як інструмент зовнішньої політики;
- дослідити точки дотику публічної дипломатії та лобіювання;
- проаналізувати різні аспекти функціонування закордонних українців у в Канаді;
- вивчити культурну дипломатію та ініціативи українців в Канаді.

Об'єктом дослідження є закордонні українці.

Предметом дослідження є публічна дипломатія закордонних українців Канади у системі політики України та її роль у зовнішньополітичних комунікаціях.

Теоретико-методологічна основа дослідження. Для вирішення завдань, поставлених у роботі, була використана системно-синергетична парадигма аналізу культурно-політичних явищ. У дослідженні було використано загальнонаукові принципи об'єктивності та пріоритету фактів, а також ряд загальнонаукових і спеціальних методів, включаючи: історико-описовий,

інтуїтивно-логічний, системний, структурно-функціональний, нормативно-ціннісний методи для оцінки значення політичних процесів у суспільстві.

Хронологічні та географічні рамки дослідження. Дослідження розглядає період співпраці України з українською діаспорою в Канаді з 2014 по 2022 рік. Проте, період після повномасштабного вторгнення Росії в Україну теж береться до уваги для розуміння поточного стану підтримки Канади та позначенні перспектив в подальших відносинах. Географічні рамки дослідження обмежені Канадою і вивчають взаємодію українських громад та організацій в Канаді з Україною.

Джерельну базу дослідження склав ряд нормативно-правових документів, серед яких: Закони України: «Про дипломатичну службу», «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»; рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України»; Стратегію публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021–2025; укази Президента України «Про нову редакцію Военної доктрини України», «Про Доктрину інформаційної безпеки України»; постанову КМУ «Про утворення Міжвідомчої комісії з питань популяризації України у світі»; розпорядження КМУ «Про схвалення Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі»; наказ МЗС «Про затвердження структури апарату МЗС». Крім того, важливі джерельні матеріали було знайдено на офіційних інтернет-сторінках українських організацій Канади, Посольства України в Канаді тощо.

Практичне значення результатів дослідження. Отримані результати дослідження мають практичне значення, яке полягає в їх використанні для наступних наукових розвідок у галузі зовнішньополітичної комунікації та публічної дипломатії.

Структура роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг роботи складає 101 сторінка, список використаних джерел містить 94 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ПУБЛІЧНОЇ ДИПЛОМАТІЇ

1.1. Поняття, сутність, принципи публічної дипломатії

Публічна дипломатія представляє собою особливий аспект зовнішньої політичної діяльності. Слово «дипломатія» походить від давньогрецького «*díplōma*», що позначало вірчі грамоти послів, виготовлені у формі подвійних дощечок¹.

У сучасному політичному дискурсі існують декілька визначень терміну «дипломатія»:

- 1) це вид діяльності з управління відносинами між країнами та вміння вести таку діяльність;
- 2) це форма співпраці між державами мирними засобами;
- 3) це діяльність керівництва держави, уряду та спеціальних органів зовнішніх справ щодо досягнення мети та завдань зовнішньої політики держави та захисту її прав і інтересів за кордоном².

Загальноновизнаним є той факт, що термін «публічна дипломатія» був введений у своєму сучасному значенні у 1965 році Едмундом Галліоном – деканом Школи права і дипломатії ім. Флетчера Університету Тафта та видатним працівником дипломатичної служби США, коли він створив Центр публічної дипломатії ім. Едварда Р. Марроу³.

Концепція Галліона визначає публічну дипломатію, як вплив суспільних відносин на формування та виконання зовнішньої політики. Вона охоплює міжнародні відносини поза рамками традиційної дипломатії, формування громадської думки урядами в інших країнах, взаємодію приватних груп та інтересів в одній країні з іншою, повідомлення щодо закордонних справ та їх

¹ Висоцький О.Ю. Публічна дипломатія: конспект лекцій. Частина I. Дніпро: Охотнік. 2020. С.4.

² Коптев О. С. Публічна дипломатія як технологія зовнішньої політики України. Міжнародні та політичні дослідження. 2023. №36. С. 53.

³ Philip M. Taylor. *Routledge Handbook of Public Diplomacy* / Nancy Snow, Philip M. Taylor, Nicholas J. Cull, Michael Vlahos and others. New York: Routledge. 2009. P.21

вплив на політику, спілкування та зв'язок між тими, чия діяльність пов'язана з комунікаціями (дипломатами та іноземними кореспондентами), а також процес міжкультурного спілкування.

Важливо відзначити, що перше використання фрази «публічна дипломатія» не належить американцям, але воно зустрічається в статті британської газети «Таймз» в січні 1856 року і використовувалося в сенсі цивілізованості під час критики президента Франкліна Пірса. В газеті «Таймз» було зазначено: «... Державні діячі Америки повинні пам'ятати, що, якщо вони сподіваються справити певне враження на нас, вони також повинні бути прикладом для свого народу і існують лише кілька способів, якими вони можуть це зробити, зокрема шляхом проведення публічної дипломатії»⁴.

Перше використання терміну «публічна дипломатія», яке було згадане в «Нью-Йорк Таймз», було в січні 1871 року в контексті дебатів у Конгресі США. Представник Семюел С. Кокс, демократ з Нью-Йорка, а також колишній журналіст, висловлював глибоке обурення щодо таємної інтриги стосовно анексії Республіки Домініка, зазначаючи, що він вірить у «відкриту дипломатію». Таке розуміння фрази стало основним близько тридцять п'ять років потому, під час Світової війни⁵.

В період Світової війни термін «публічна дипломатія» широко використовувався для опису нових методів дипломатії. Ці методи варіювалися від послідовних німецьких заяв про політику прихованої війни до публічних оголошень про умови збереження миру та ідеалістичних поглядів Вудро Вільсона, виражених у преамбулі його промови «Чотирнадцять пунктів» від 8 січня 1918 року, що стосувалася всієї міжнародної системи, базованої на «відкритих заповідях миру»⁶.

У першому пункті зазначалося: «Відкриті мирні договори, що обговорюються відкрито, не дадуть місця різноманітним трактуванням цих

⁴ Алієв М.М. Публічна дипломатія держав світу: порівняльний аналіз. Комунікативні проблеми сучасних міжнародних відносин: зб. матеріалів міжн. наук.-практ. конф., 11 квітня 2017 року. м. Київ. Київ. 2017. С.13.

⁵ Cull J. Nicholas. Public diplomacy: Lessons from the past. FIGUEROA PRESS. Los Angeles. 2009. 61 p. URL: <http://uscpublicdiplomacy.org/publications/perspectives/CPDPerspectives Lessons.pdf>.

⁶ Wilson E. J. Silicon Valley's Foreign Policy. Los Angeles: Figueroa Press. 2012. 28 p.

договорів і дипломатія завжди буде діяти відкрито перед громадськістю»⁷. Принцип відкритості відповідав вимогам часу, оскільки громадська думка, що впливала на політичне життя, була негативно налаштована до секретності, яка традиційно існувала під час дипломатичних переговорів і контактів.

Багато журналістів та письменників у той час віддали перевагу фразі «відкрита дипломатія», але «публічна дипломатія» також мала своїх прихильників, які долучилися до її популяризації, включаючи французький варіант вживання цієї фрази – «*diplomatie publique*».

«Нью-Йорк Таймз» вдруге використала таку фразу 9 травня 1916 року при опрацюванні «Сассекського зобов'язання» – заяви, опублікованої 4 травня урядом Німеччини, що обмежувала приховану війну. Реагуючи на реакцію США на «зобов'язання», «Нью-Йорк Таймз» цитує статтю з «Бостон Геральд», в якій, зокрема, говориться: «Однією з руїн публічної дипломатії є необхідність продовження довгих листувань, в ході яких відповідальні лідери кожної нації змушені захищати свою репутацію перед власним народом, водночас розкриваючи свої наміри іншій стороні». Цей принцип зберігає свою актуальність й донині, коли лідери країн публічно висловлюють свої погляди.

Третє використання фрази «публічна дипломатія» в «Нью-Йорк Таймз» та перше в «Вашингтон Пост» відбулося 28 грудня 1917 року, коли ця фраза була цитована в редакційних статтях іноземних видань щодо російсько-німецьких мирних переговорів у Брест-Литовську. У статті зазначалося, що «ніщо не може підірвати значення зброї так, як нова публічна дипломатія»⁸.

11 лютого 1918 року президент Вільсон особисто використав цю фразу у своїй промові до Конгресу, відомій як «Чотири принципи», де він відповів на лист канцлера Німеччини Георга фон Гертлінга щодо чотирнадцяти пунктів, заявивши: «Він приймає ... принцип публічної дипломатії»⁹.

⁷ Wilson E. J. *Silicon Valley's Foreign Policy*. Los Angeles: Figueroa Press. 2012. P.16.

⁸ Алієв М.М. Публічна дипломатія держав світу: порівняльний аналіз. Комунікативні проблеми сучасних міжнародних відносин: зб. матеріалів міжн. наук.-практ. конф., 11 квітня 2017 року. м. Київ. 2017. С.14.

⁹ Wilson E. J. *Silicon Valley's Foreign Policy*. Los Angeles: Figueroa Press. 2012. P.17.

Фраза Вільсона була виділена із заяви Гертлінга, яку він зробив у Рейхстазі 24 січня 1918 року, в якій підтримав те, що називав «організованою публічністю дипломатичних угод». Промова Вілсона викликала перше використання терміну «публічна дипломатія» в «Крістіан Сайенс Моніторі» та єдине використання цієї фрази в «Лос-Анджелес Таймз» протягом періоду з 1899 по 1965 рік¹⁰.

У липні 1918 року Сенат США розглядав питання «публічної дипломатії» у зв'язку зі сміливою пропозицією сенатора Вільяма Бора з Айдахо щодо того, що дебати відносно угод повинні бути тепер публічними. Однак ця пропозиція не знайшла підтримки: проти нього виступило п'ятдесят senatorів.

Термін «публічна дипломатія» почав трансформуватися у відомому ідеалістичному сенсі «відкритих принципів» Вілсона в міжвоєнний період в риторичі міжнародних інтернаціоналістів, таких як Джеймс Шотвел та Кларенс Стрейт і в матеріалах «Крістіан Сайенс Монітор»¹¹. У 1928 році репортер «Крістіан Сайенс Монітор» Роско Драммонд оголосив про «еру публічної дипломатії» у своєму есе «Преса та публічна дипломатія», де він наголосив на моральному обов'язку засобів масової інформації інформувати про міжнародні справи точно і без упереджень, з метою зниження напруги у світі. Проте, ідеалізм «публічної дипломатії» поступово віддалявся від реальних подій на міжнародній арені.

Під час Другої світової війни термін «публічна дипломатія» дуже рідко використовувався. У післявоєнні роки відбулася переоцінка цього терміну і його відродження. У 1946 році французький прем'єр Анрі Спаак закликав до початку «століття публічної дипломатії» під час першої сесії Генеральної Асамблеї ООН в жовтні 1946 року. До 1950 року термін «публічна дипломатія» помітно зсунувся в бік сфери міжнародної інформації та пропаганди. Це було пов'язано не тільки з новим використанням терміну, але і з тим, як сама

¹⁰ Wilson E. J. Silicon Valley's Foreign Policy. Los Angeles: Figueroa Press. 2012. P.19.

¹¹ Cull N. J. «Public Diplomacy» Before Gullion: The Evolution of a Phrase. URL: <http://uscpublicdiplomacy.org/pdfs/gullion.pdf>.

дипломатія практикувалася і сприймалася, а ключові дипломатичні події в той час були спрямовані на публічне виконання¹².

Влітку 1958 року Генеральний секретар ООН, Даг Хаммаршельд, виголосив оптимістичну промову, де сказав: «Значення публічної дипломатії в ООН суттєво залежатиме від того, наскільки відповідальні представники країн зможуть вийти за межі тактичних підходів до міжнародної політики та говорити з позиції громадян з їхніми власними прагненнями та сподіваннями, що є загальними для всього світу»¹³. Високопоставлені фахівці з дипломатичних подій, такі як Луї Галле, британський дипломат-ветеран лорд Стренг або Джеймс Рестон з «Нью-Йорк Таймз», використовували поняття «публічна дипломатія», щоб надати подіям в сфері дипломатії Хрушова, Кеннеді та інших публічного визначення.

Оскільки взята на озброєння практика публічної дипломатії містила певні аспекти пропаганди, протягом багатьох років цей термін мало використовувався і продовжував мати своє старе поняття «відкритої дипломатії». Пізніше, причиною появи терміну «публічна дипломатія» в 1965 році була реальна потреба в цьому понятті у Вашингтоні.

Інформагентству США тривалий час потрібна була альтернатива поняттям «інформація» та «пропаганда». Поняття «публічна дипломатія» Гулліона охоплювало всі аспекти діяльності інформагентства США, а також різноманітні культурні та обмінні функції, які контролював Державний департамент США. Цей термін надавав кар'єрним працівникам інформагентства США повноваження за його межами і узагальнював різні американські інформаційні і комунікаційні ініціативи. Поняття «публічна дипломатія» було незамінним для діяльності інформагентства і надавало можливість йому виявити усю розмірність своєї ролі¹⁴.

¹² Jan Melissen. *The New Public Diplomacy. Soft Power in International Relations* / Brian Hocking, Peter van Ham, Alan K. Henrikson and others. New York: Palgrave Macmillan. 2005. P.36

¹³ Там само. С.37.

¹⁴ Коптев О. С. Публічна дипломатія як технологія зовнішньої політики України. *Міжнародні та політичні дослідження*. 2023. №36. С. 54.

У 1978 році Інформагентство США було реорганізоване відповідно до нової термінології і отримало повноваження в інформаційному просторі. Під час президентства Рейгана спостерігалось збільшення видатків на публічну дипломатію та більше активне використання цього поняття під час слухань у Конгресі, стипендіальних програмах, журналістиці та серед фахівців. Уряд Рейгана навіть створив власний «Офіс публічної дипломатії», щоб спостерігати за внутрішньою підтримкою контрастників у Нікарагуа¹⁵.

У 1990-х роках термін «публічна дипломатія» став загальноприйнятним для зовнішньополітичних кіл у всьому світі. Наприклад, у Великій Британії уряд Блера створив Раду зі стратегії публічної дипломатії. На початку 2000-х років експерти в галузі міжнародних відносин розширили та уточнили визначення терміну «публічна дипломатія». Тепер публічна дипломатія розглядається, як засіб впливу на формування глобальної громадської думки для досягнення певних геополітичних цілей спонсора.

Джозеф Най додав до цього визначення аспекти «м'якої сили», зауважуючи, що публічна дипломатія є інструментом просування «м'якої сили» країни, яка базується на трьох джерелах:

- 1) цінностях внутрішньої політики та соціального порядку;
- 2) культурі країни;
- 3) зовнішній політиці¹⁶.

В цьому контексті публічна дипломатія використовує три методи:

- перший – це щоденний діалог з міжнародною аудиторією для пояснення зовнішньої політики держави;
- другий – це кампанії, спрямовані на підвищення іміджу країни;
- третій – це проекти, спрямовані на побудову стійких партнерських відносин між країнами.

¹⁵ Коптев О. С. Публічна дипломатія як технологія зовнішньої політики України. Міжнародні та політичні дослідження. 2023. №36. С. 55.

¹⁶ Най Дж. С. Нова публічна дипломатія. День. 2010. № 28.

Отже, публічна дипломатія – це невід’ємна частина політики «м’якої сили». Задача публічної дипломатії – привертати на свій бік громадськість іншої країни.

Крім того, у 2000-х роках фахівці в галузі політичної комунікації запропонували кілька інших визначень терміну «публічна дипломатія». Один з таких підходів стверджує, що публічна дипломатія складається із трьох аспектів:

- перший відноситься до розуміння державами або недержавними акторами зарубіжних культур, поглядів або поведінки іноземних країн;
- другий стосується побудови відносин між країнами;
- третій полягає у впливі на думку та поведінку зарубіжної аудиторії¹⁷.

Усі ці аспекти пов’язані з комунікаційною функцією публічної дипломатії, включаючи освітні, інформаційні та культурні проєкти, а також ініціативи щодо підвищення позитивного іміджу, орієнтовані на співробітництво і діалог. Інше визначення публічної дипломатії в межах політичної комунікації включає в себе три основні елементи: інформацію, вплив та залучення.

Інформаційні проєкти відповідають на інформацію або дезінформацію, яка надходить з-за кордону і мають короткостроковий характер. Впливові проєкти спрямовані на довгострокові зміни у думці та ставленні зарубіжної аудиторії стосовно конкретних питань. Залучення передбачає будівництво довгострокових партнерських відносин між країнами.

Історики та антропологи також роблять свій внесок у визначення терміну «публічна дипломатія». Деякі вважають, що це поняття є синонімом для «культурної дипломатії», оскільки обидві мають політичну мету та спрямовані мати вплив на громадську думку за кордоном. Інші стверджують, що слід розрізняти «публічну» та «культурну» дипломатію, оскільки перша

¹⁷ Процюк М. Публічна та культурна дипломатія як засіб «м’якої сили» України: запозичені моделі, реальні кроки та стратегічні пріоритети. Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. Серія «Політичні науки». 2016. Випуск 22. Ч. 2. С. 21.

акцентується на політичних проєктах та пропаганді, в той час як друга спрямована на встановлення стійких, взаємних, довгострокових відносин між країнами¹⁸.

У перші роки після атак 11 вересня 2001 року термін «публічна дипломатія», нарешті, увійшов до американської суспільної свідомості. Призначення нового заступника держсекретаря з публічної дипломатії та громадських справ Карен Г'юз, що набуло широкого розголосу, дало фінальний імпульс становленню терміну «публічна дипломатія» в межах Сполучених Штатів, хоча в інших країнах світу термін все ще може викликати нерозуміння та супротив [19, с.107].

Британський науковець Н. Калл вивів основні та додаткові елементи публічної дипломатії:

- збір і пошук необхідної інформації;
- стимулювання інтересу до мови, літератури, мистецтва;
- популяризація своїх цінностей, пояснення політичних кроків;
- обміни студентами та науковцями;
- телевізійні і радіопрограми як джерела інформації про події в країні^{19;20}.

Велика кількість вітчизняних науковців зосереджувала свою увагу на вивченні поняття публічної дипломатії. Наприклад, В. Ціватий визначає публічну дипломатію, як інструмент довгострокового впливу, який створює сприятливу атмосферу для здійснення зовнішньої політики та дипломатії. Він підкреслює, що публічна дипломатія не замінює традиційну дипломатію, але

¹⁸ Висоцький О., Висоцька О. Технології публічної дипломатії: методологічні основи та практичний потенціал. Епістемологічні дослідження у філософії, соціальних і політичних науках. 2020. № 3(1). С. 139.

¹⁹ Cull J. Nicholas. Public diplomacy: Lessons from the past. FIGUEROA PRESS. Los Angeles. 2009. 61 p. URL: <http://uscpublicdiplomacy.org/publications/perspectives/CPDPerspectivesLessons.pdf>.

²⁰ Cull N. J. «Public Diplomacy» before Gullion: The Evolution of a Phrase. URL: <http://uscpublicdiplomacy.org/pdfs/gullion.pdf>.

допомагає готувати ґрунт для проведення офіційних заходів на міжнародній арені²¹.

Науковці Є. Макаренко та О. Кучмій вважають, що публічна дипломатія охоплює аспекти міжнародних відносин, які виходять за межі традиційної дипломатії²². С. Гуцал, в свою чергу, вважає, що сучасний розвиток міжнародних відносин вимагає складніших механізмів для успішної реалізації зовнішньої політики через публічну дипломатію з метою піднесення статусу України на світовій арені²³.

Основні принципи публічної дипломатії включають прозорість, відкритість, діалог і співпрацю. Однією з основних функцій публічної дипломатії є забезпечення ефективного комунікаційного процесу між державою та міжнародним співтовариством. Це передбачає активну взаємодію уряду країни та дипломатичних місій з міжнародними ЗМІ, громадськістю, академічними колами та громадськими організаціями з метою розповсюдження інформації про свої позиції, інтереси, цінності та досягнення. Все це допомагає формувати правильне сприйняття держави на міжнародній арені, залучати підтримку іноземних держав і народів, а також протидіяти дезінформації та негативній пропаганді.

Існують два типи публічної дипломатії: традиційна і цифрова. До традиційної публічної дипломатії, що існувала до появи Інтернету, відносяться такі програми впливу на інші держави, як: інформаційна пропаганда через радіо і телебачення, нав'язування певних ідей соціальним і професійним групам з метою формування лояльної еліти та просування політичної культури за

²¹ Ціватий В. Публічна дипломатія: традиції, тренди та виклики (досвід і пріоритети для України). Зовнішні справи. URL: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertnadumka/view/article/publiczna-diplomatija-tradicijitrendi-ta-vikliki-dosv/>.

²² Макаренко Є. А., Кучмій О. П. Публічна дипломатія. Українська дипломатична енциклопедія: у 2-х т./ Редкол.: Л. В. Губерський та ін. Київ: Знання України. 2004. Т.1.С.104.

²³ Гуцал С.А. Публічна дипломатія як сучасний пріоритет зовнішньої політики держави. Стратегічні пріоритети. 2010. № 3 (16). С. 109.

допомогою засобів масової інформації (кіно, музика, виставкова діяльність і т.д.)²⁴.

Цифрова дипломатія, або «публічна дипломатія Web 2.0», є одним із динамічних напрямків у публічній дипломатії, який використовує розвиток інформаційно-комунікаційних технологій та знищення національних меж для впливу на іноземну аудиторію²⁵. Це включає розміщення радіо- і телепрограм в Інтернеті, популяризацію літератури у цифровому форматі, моніторинг дискусій у блогах користувачів різних країн, активну присутність в соціальних мережах і створення персональних сторінок урядовців і впливових осіб на міжнародній арені. Ця форма дипломатії дозволяє швидко охоплювати чисельну аудиторію з мінімальними витратами, реагувати на ситуацію в реальному часі і отримувати негайний суспільний резонанс.

Однією з важливих складових публічної дипломатії в системі стратегічних комунікацій є взаємодія з інститутами громадянського суспільства. Це допомагає побудувати більш відкриті та прозорі відносини між суспільством і державою та сприяє розвитку демократичного соціально орієнтованого суспільства²⁶.

Принципи публічної дипломатії – це основні ідеї та підходи, які використовуються у відносинах між країнами через публічні засоби масової інформації та комунікаційні платформи для досягнення певних цілей в глобальній політиці та міжнародних відносинах²⁷. Розглянемо основні принципи публічної дипломатії:

1. Прозорість. Прозорість в комунікаціях та діях є ключовою у публічній дипломатії. Країни повинні бути відкриті щодо своїх намірів, цілей

²⁴ Висоцький О., Висоцька О. Технології публічної дипломатії: методологічні основи та практичний потенціал. Епістемологічні дослідження у філософії, соціальних і політичних науках. 2020. № 3(1). С. 141.

²⁵ Серета К. В., Габро І. В. Соціальні мережі як ефективний інструмент здійснення цифрової дипломатії. Молодий вчений. 2018. № 4. С. 606.

²⁶ Висоцький О., Висоцька О. Технології публічної дипломатії: методологічні основи та практичний потенціал. Епістемологічні дослідження у філософії, соціальних і політичних науках. 2020. № 3(1). С. 141.

²⁷ Коптев О. С. Публічна дипломатія як технологія зовнішньої політики України. Міжнародні та політичні дослідження. 2023. №36. С. 54.

та політики. Це допомагає збільшити довіру та зменшити місце для спекуляцій та непорозумінь.

2. Комунікація. Публічна дипломатія вимагає ефективної комунікації, включаючи вживання різних мов, створення глибоких повідомлень та використання медіа для поширення інформації.

3. Співпраця та діалог. Важливим принципом є сприяння відкритому діалогу та співпраці між країнами. Це може включати обговорення проблем, консультації та спільні ініціативи.

4. Глобальна свідомість. Публічна дипломатія спрямована на створення глобальної свідомості щодо міжнародних питань та проблем. Це може включати освітні ініціативи, які допомагають громадянам розуміти глобальні виклики.

5. Зважання на культурні особливості. Важливо враховувати культурні особливості кожної країни при розробці публічної дипломатії. Це допомагає досягти більшого розуміння та підтримки з боку місцевих населення.

6. Гуманізація та історія. Публічна дипломатія може використовувати історію та гуманітарні історії для створення спільних цінностей та емоційного зв'язку між країнами.

7. Відкритий доступ до інформації. Забезпечення вільного доступу до інформації для громадян та ЗМІ допомагає зміцнити відкритість і прозорість у відносинах між країнами.

8. Гнучкість. Публічна дипломатія повинна бути гнучкою та відповідати на змінні умови та ситуації в міжнародних відносинах.

9. Збалансованість та об'єктивність. Комунікація між країнами повинна бути збалансованою та об'єктивною, а не спрямованою на маніпулювання або пропаганду.

10. Відповідальність. Кожна країна повинна нести відповідальність за свої дії та комунікацію в міжнародних відносинах²⁸.

²⁸ Коптев О. С. Публічна дипломатія як технологія зовнішньої політики України. Міжнародні та політичні дослідження. 2023. №36. С. 51–60.

Таким чином, публічна дипломатія грає важливу роль у сучасному світі, сприяючи співпраці, розумінню та вирішенню міжнародних конфліктів і використання цих принципів допомагає зміцнити відносини між країнами на глобальній арені.

1.2. Публічна дипломатія як інструмент зовнішньої політики

Публічна дипломатія є важливим інструментом зовнішньої політики сучасних держав, включаючи Україну. Її роль полягає в будівництві позитивного іміджу країни і сприянні її інтересам на міжнародній арені. Одним із головних завдань публічної дипломатії є підвищення інформованості та свідомості громадськості в світі щодо держави, її культури, історії, досягнень і викликів, з якими вона стикається. Це досягається через активне використання засобів масової інформації, соціальних мереж, організацію культурних і освітніх заходів, виставок, фестивалів, конференцій та інших заходів з метою популяризації держави.

Ще одним важливим аспектом публічної дипломатії є взаємодія з зарубіжними громадськими організаціями, активістами та експертами. Це допомагає створити партнерські відносини і сприяє обміну думками, ідеями та досвідом. Така комунікація може включати зустрічі, консультації, публічні дебати та інші формати. Крім того, публічна дипломатія передбачає активну участь держави у міжнародних організаціях та форумах. Це дозволяє виступати з позиції країни щодо актуальних глобальних питань, долучатися до прийняття рішень та сприяти формуванню міжнародної політики²⁹.

Публічна дипломатія є одним із найважливіших інструментів міжнародної політики і правильне її використання допомагає налагодити плідні та тривалі відносини з міжнародними партнерами і популяризувати країну на міжнародній арені. Сучасні міжнародні інформаційні відносини перебувають у

²⁹ Алієв М.М. Публічна дипломатія держав світу: порівняльний аналіз. Комунікативні проблеми сучасних міжнародних відносин: зб. матеріалів міжн. наук.-практ. конф., 11 квітня 2017 року. м. Київ. 2017. С.14.

процесі значущих трансформацій, схожих на систему міжнародних відносин загалом. Замість колишньої двоблоковості та «холодної війни» виникла нова система, що характеризується високим рівнем мультиполярності.

Публічна дипломатія в сучасному світі направлена на формування позитивної репутації держави. Репутація формується не тільки риторикою, але й діями. Якщо робити політичні кроки, які негативно позначаються на іміджі країни в світі, то красива риторика навряд чи допоможе виправити ситуацію. Відповідно, мета публічної дипломатії – це не тільки трансляція позитивної інформації про націю, але й участь у виробленні зовнішньополітичних рішень із врахуванням впливу на репутацію країни, який вони спричинять³⁰.

З посиленням інтеграційних, трансформаційних та глобалізаційних процесів у всіх сферах суспільно-політичного життя, спричинених різноманітними факторами, виникають виклики для традиційних інструментів зовнішньої політики. Ці виклики примушують світових акторів шукати нові форми, методи та інструменти для досягнення своїх цілей, співпраці та впливу через інформаційно-комунікативні засоби.

Держави, як центральні актори в міжнародних політичних відносинах, завжди працюють у власних інтересах і прагнуть забезпечити своє власне самозбереження. Для досягнення своєї мети ці держави встановлюють стратегічні відносини між собою та утворюють союзи. Потреба в міжнародній безпеці та спільних інтересах стимулює їхню участь у дипломатичних діях.

Дипломатія використовується для запобігання конфліктам і насильству, вирішення глобальних проблем та сприяння міжнародній торгівлі. Держави встановлюють посольства, консульства і дипломатичні місії з цією метою. Міжнародні організації виконують функцію посередництва в міжнародних політичних відносинах. Дипломатія дозволяє державам вести діалог, досягати компромісів та укладати угоди. Зазвичай такий метод здійснення дипломатії вважається традиційним. Згодом утворилося багато стереотипів, пов'язаних з

³⁰ Висоцький О.Ю. Публічна дипломатія: конспект лекцій. Частина I. Дніпро: Охотнік. 2020. С.12.

традиційною дипломатією, як, наприклад, уявлення про дипломата, який одягнутий у вишуканий костюм і володіє конфіденційною інформацією³¹.

Класичну дипломатію розглядають, як формальну сферу діяльності, яка зазвичай відбувається у замкнених колах, а не в широкому загальному співтоваристві. Вона базується на особистому спілкуванні, як на двосторонньому, так і на багатосторонньому рівні, і вимагає, щоб дипломати були соціально кваліфіковані і вміли відстоювати інтереси своєї країни, укладати компроміси та приймати рішення.

У зв'язку з активністю недержавних акторів та розвитком громадянського суспільства, традиційна дипломатія поступово виходить з ужитку і замінюється міжнародною діяльністю військових, соціальних працівників, представників неурядових організацій. Тобто, традиційна дипломатія переживає зміни і трансформацію в сучасних умовах.

Оцінюючи погляди Алана Хенріксона, О.Ю. Висоцький підкреслив, що цей науковець розглядає публічну дипломатію як засіб реалізації міжнародних відносин урядами за допомогою відкритих засобів масової інформації та широкого спектру неурядових організацій (включаючи політичні партії, корпорації, торгові асоціації, профспілки, навчальні заклади, релігійні організації, національні групи і навіть окремих осіб) з метою впливу на політику та дії інших урядів³².

Порівнюючи погляди Сноу Крокера, О.Ю. Висоцький вказав, що цей науковець виходить із традиційного розуміння публічної дипломатії, як діяльності уряду для впливу на зарубіжну громадськість у контексті зовнішньої політики³³.

Узагальнюючи, можна зазначити, що публічна і традиційна дипломатія є двома різними інструментами зовнішньої політики, спрямованими на досягнення одного і того ж результату: вплив на політику інших країн.

³¹ Коптев О. С. Публічна дипломатія як технологія зовнішньої політики України. Міжнародні та політичні дослідження. 2023. №36. С. 56.

³² Висоцький О.Ю. Публічна дипломатія: конспект лекцій. Частина I. Дніпро: Охотнік. 2020. С.24.

³³ Там само. С.25.

Відмінністю публічної дипломатії від традиційної є той факт, що вона впливає на політику іншої держави через формування громадської думки в її суспільстві. Публічна дипломатія є сукупністю технологій та інструментів зовнішньої політики, які реалізуються за участю політичних інститутів та акторів, як державних, так і недержавних, з метою втілення комплексної дипломатичної стратегії держави шляхом впливу на населення іншої країни з метою впливу на її політичні процеси та прийняття політичних рішень.

Можна погодитись із оцінкою О.Ю. Висоцьким поглядів американського вченого Ніколаса Калла. За визначенням Калла, публічна дипломатія включає проекти в галузі культури, програми обмінів, короткострокові інформаційні кампанії (advocacy), міжнародне мовлення та моніторинг зарубіжної громадської думки (listening). Ця концепція вносить інновації в розуміння публічної дипломатії, оскільки включає два нові компоненти – інформаційні кампанії (advocacy) і моніторинг зарубіжної громадської думки (listening)³⁴.

На думку Ніколаса Калла, успішність публічної дипломатії сьогодні вимагає встановлення діалогу між урядом однієї країни та зарубіжним суспільством. Цей діалог можливий, якщо уряд вміє акумулювати всі сигнали, оцінки та думки, що приходять з боку зарубіжного суспільства. Важливим є процес «вслуховування» в думки, що висловлюються протилежною стороною. Після цього слід реагувати шляхом інформаційних кампаній (advocacy) з метою корекції власного іміджу в зарубіжному суспільстві та розвивати діалог із тими, хто висловлює негативні або позитивні оцінки.

Ніколас Калл зробив вагомий внесок у науковий розгляд публічної дипломатії, оскільки він запропонував ідею діалогу як новий метод підвищення її ефективності. Враховуючи різні підходи, історики, які використовують термін «публічна дипломатія» замість «культурної дипломатії», віднесли всі форми і методи обох видів дипломатії до цього загального поняття. Таким чином, «публічна дипломатія» може бути використана як лакмусовий папір для

³⁴ Cull J. Nicholas. Public diplomacy: Lessons from the past. Figueroa Press. Los Angeles. 2009. 61 p. URL: http://uscpublicdiplomacy.org/publications/perspectives/CPD_Perspectives_Lessons.pdf.

опису діяльності державного уряду на міжнародній арені в областях культури, освіти та інформації³⁵.

У контексті публічної дипломатії можна виділити дві основні складові: інформаційну та культурно-освітню. Публічна дипломатія передбачає як забезпечення інформацією внутрішньої та зовнішньої політики держави, так і створення позитивного іміджу держави, її цілей та цінностей в очах міжнародної громадськості. Вона також включає в себе залучення представників цільової аудиторії до участі у різних культурних та освітніх програмах та проєктах.

Програми культури, освіти та інформаційні проєкти можуть мати схожі політичні цілі, а політичні комунікатори вважають публічну дипломатію інструментом спілкування між урядом і зарубіжною аудиторією. Таким чином, публічна дипломатія держави визначається як урядовий механізм, спрямований на досягнення зовнішньополітичних цілей через вплив на населення іншої країни з метою впливу на політичні процеси та прийняття політичних рішень.

Основні особливості публічної дипломатії включають орієнтацію на конкретні цільові аудиторії, загальну схему взаємодії «уряди-громадськість» та головну мету – створення позитивного іміджу держави на міжнародній арені та налагодження взаємовигідних відносин з іноземною громадськістю та міжнародною спільнотою.

Таким чином, сутність публічної дипломатії полягає в керуванні сприйняттям політичних подій закордонною громадськістю шляхом вдалого поєднання класичної зовнішньополітичної діяльності з PR-технологіями впливу на громадську думку, а також у формуванні позитивного іміджу держави.

Роль публічної дипломатії у системі зовнішньополітичних комунікацій є мінливою і залежить від різних чинників, включаючи цілі зовнішньої політики, міжнародне середовище, історичну спадщину акторів (зокрема, рівень розвитку пропаганди, загальну культурну сферу суспільства), а також рівень «жорсткої»

³⁵ Cull N. J. «Public Diplomacy» Before Gullion: The Evolution of a Phrase. URL: <http://uscpublicdiplomacy.org/pdfs/gullion.pdf>.

сили країн і багато інших. Співвідношення інструментів публічної дипломатії зазвичай адаптується відповідно до цих факторів, включаючи рівні управління інформацією, стратегічної комунікації та співпраці³⁶.

Публічна дипломатія служить доступним інструментом зовнішньої політики для держав будь-якого рівня. В практиці акторів міжнародних відносин, публічна дипломатія часто пов'язана з пріоритетами зовнішньої політики держави. Основними цілями публічної дипломатії держав є поліпшення розуміння громадськістю інших країн власної політичної культури та цінностей, залучення закордонних аудиторій до діалогу та вплив на них. Для досягнення таких цілей використовуються різні інструменти, включаючи управління інформацією, стратегічну комунікацію та розвиток співпраці.

Публічна дипломатія є інструментом зовнішньополітичної комунікації для різних акторів міжнародних відносин, як наднаціональних, так і державних, включаючи великі, середні та малі держави. Малих держав часто використовують публічну дипломатію для легітимізації своїх національних інтересів перед світовим суспільством, зосереджуючись переважно на певних інструментах, особливо у сфері розвитку співпраці.

Публічна дипломатія включає різні елементи зовнішньополітичної активності і не обмежується лише передачею «сухої» інформації, а також включає в себе колоритні культурні події і заходи. Публічна дипломатія доповнює офіційну дипломатію та сприяє досягненню зовнішньополітичних цілей держави, поліпшує сприйняття держави міжнародним співтовариством. Важливо, щоб публічна дипломатія виконувалася в межах законодавства.

У відповідності з висновками Є.Макаренка та О.Кучмій, публічна дипломатія є важливим інструментом, який сприяє створенню сприятливого клімату для зовнішньої політики і допомагає підготувати підґрунтя для

³⁶ Габер Є., Корсунський С., Шелест Г. Концепція зовнішньої політики України. Мир та безпека. Київ. 2020. С.72.

офіційних заходів на міжнародній арені. Вона охоплює всі виміри міжнародних відносин за рамками традиційної дипломатії³⁷.

Сучасна дипломатія не залишається статичною і вимагає нових підходів до вирішення міжнародних питань, оскільки світ зазнає кардинальних змін. Сама дипломатія не втрачає своєї ролі, але еволюціонує та розвивається, створюючи нові напрями і форми взаємодії.

Сучасні міжнародні політичні відносини вимагають нових підходів, де ідеологічна переконливість і культурна привабливість стають важливішими, ніж лише володіння ядерною зброєю чи економічний успіх. Публічна дипломатія, пов'язана з цими змінами, набуває великої актуальності як спосіб реалізації зовнішньополітичних цілей держави. Вона включає низку ключових компонентів, які, хоча частково, можуть бути присутніми в традиційній публічній дипломатії:

1. Моніторинг та аналіз зворотної реакції іноземної аудиторії на опубліковану інформацію, включаючи відстеження коментарів, вподобань та поширень.
2. Проведення інформаційних кампаній для формування позитивного уявлення про країну за кордоном.
3. Розвиток культурної дипломатії, яка використовує соціальні мережі для поширення інформації про культурну спадщину нації.
4. Встановлення тісних зв'язків між іноземною аудиторією та власним населенням через соціальні мережі, такі як Facebook, Twitter, Instagram, YouTube та інші³⁸.

На сьогоднішній день публічна дипломатія повинна включати створення державних інститутів, які мають на меті координацію між інформаційними державними органами та користувачами Інтернету. Одним з важливих елементів публічної дипломатії повинні бути інститути громадянського

³⁷ Макаренко Є. А., Кучмій О. П. Публічна дипломатія. Українська дипломатична енциклопедія: у 2-х т./ Редкол.: Л. В. Губерський та ін. Київ: Знання України. 2004. Т.1. С.421.

³⁸ Шевченко Л. В. Нова публічна дипломатія в контексті публічного управління. Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2021. № 7. С. 211.

суспільства, що підсилюють можливості будувати демократичне та соціально-орієнтоване суспільство. Залучення інститутів громадянського суспільства до процесу стратегічних комунікацій створює нові можливості для подальшого розвитку суспільних відносин, оскільки вони сприяють більш відкритим та прозорим взаєминам між суспільством і державою.

Можна навести приклад, що українська публічна дипломатія стикається з викликами в інформаційно-комунікативному контексті, особливо в Європі. У більшості стратегічних документів відсутні чіткі посилення на реалізацію завдань публічної дипломатії та стратегічних комунікацій. Проте, важливо розвивати публічну дипломатію для утвердження провідної ролі України в системі міжнародних відносин, зміцнення міжнародного авторитету країни, підтримки інтеграції України у світовий інформаційний простір, популяризації України в світі та просування її інтересів.

З урахуванням позитивних зрушень, слід відзначити створення Департаменту публічної дипломатії в складі Міністерства закордонних справ України у грудні 2015 року. Незважаючи на фінансові обмеження та обмеженість людських ресурсів, цей департамент досить активно співпрацює з громадськими активістами. Створення відповідного управління відбулося через внутрішні кадрові модернізації в апараті Міністерства закордонних справ. Тепер для стратегії культурної промоції та державного бренд-менеджменту України відповідає окрема команда дипломатів, більшість з яких пройшла внутрішній відбір у міністерстві.

В Законі України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики»³⁹ не вказано прямо про публічну дипломатію, але серед основ зовнішньої політики визначено такі важливі аспекти, як: утвердження провідного місця України у системі міжнародних відносин, зміцнення міжнародного авторитету держави, Європейська та євроатлантична інтеграція, інтеграція до світового інформаційного простору, підвищення ролі та місця в світовому спорті.

³⁹ Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: Закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>.

Практично ці завдання здійснюються за допомогою публічної дипломатії та інших інструментів зовнішньої політики.

Закон України «Про дипломатичну службу»⁴⁰ також визначає основні завдання органів дипломатичної служби, включаючи сприяння утвердженню міжнародного авторитету України та підняття її іміджу як надійного і передбачуваного партнера. Описані завдання реалізуються через публічну дипломатію та інші інструменти зовнішньої політики.

Публічна дипломатія прямо не згадується у Законі «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики». Закон підкреслює зміцнення міжнародного авторитету України та її інтеграцію в європейський і світовий простір, але не надає прямого визначення публічній дипломатії. Крім того, візія публічної дипломатії не була явно викладена в передвиборних програмах кандидатів у президенти та політичних партій⁴¹.

Одним з найважливіших завдань для України є формування нових інтернет-вузлів. Серед основних внутрішніх проблем, які уповільнюють створення позитивного образу, зазначаються невиконання політичною владою своїх обіцянок та відсутність балансу між цілями іміджевої політики.

Українська діаспора сприяє популяризації української культури, але не здатна ефективно просувати національні інтереси. Проблема браку висококваліфікованих кадрів у сфері публічної та культурної дипломатії, а також недостатнє фінансування державними програмами щодо популяризації України також актуальна. Діяльність Міністерства закордонних справ України з популяризації держави за кордоном оцінюється негативно.

Україна активно використовує публічну дипломатію для спілкування з міжнародною спільнотою та формування свого образу на світовій арені. Стратегічні засади включають в себе активну взаємодію з громадськістю, засобами масової інформації, громадськими організаціями та іншими зацікавленими сторонами для забезпечення відкритого та публічного діалогу.

⁴⁰ Про дипломатичну службу: закон України від 7 червня 2018 року № 2449-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text>.

⁴¹ Висоцький О.Ю. Публічна дипломатія: конспект лекцій. Частина I. Дніпро: Охотнік. 2020. 56 с.

Україна також активно вдосконалює свої інституційні засади публічної дипломатії, розширюючи мережу власних представництв за кордоном та співпрацюючи зі світовими партнерами для досягнення спільних цілей. Цей підхід сприяє покращенню образу України, підтримці своїх інтересів на міжнародній арені та зміцненню позицій країни у світових дипломатичних процесах. Сучасний стан реалізації публічної дипломатії свідчить про те, що Україна визнає її важливість і продовжує активно розвивати цей інструмент у своїй зовнішній політиці.

Інструменти публічної дипломатії виявляються дієвими для втілення основних напрямів зовнішньополітичної діяльності держави, спрямованих на забезпечення національних інтересів та безпеки. Ці напрями включають набуття повноправного членства України в ЄС та НАТО, зміцнення міжнародної підтримки України, збереження консолідованого міжнародного політичного, економічного та правового тиску на росію, а також реалізацію ініціатив щодо реінтеграції територій. Стратегія національної безпеки⁴² також передбачала розроблення Стратегії зовнішньополітичної діяльності. Успішна розробка та виконання публічної дипломатії потребує високого рівня залучення всіх представників влади та державних і недержавних інституцій до цього напрямку.

Водночас Воєнна доктрина⁴³ прямо згадує публічну дипломатію у контексті стратегічних комунікацій, під якими розуміється «скоординоване і належне використання комунікативних можливостей держави ...». Відповідно, таке розуміння публічної дипломатії представлено і в Доктрині інформаційної безпеки України⁴⁴, де про розвиток публічної дипломатії йдеться в контексті пріоритету щодо формування позитивного міжнародного іміджу України.

⁴² Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України №392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.

⁴³ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#Text>.

⁴⁴ Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»: Указ Президента України №47/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>.

Система Міністерства закордонних справ грає ключову роль у напрямі публічної дипломатії. Вона виконує завдання, такі як: сприяння утвердженню міжнародного авторитету України, піднесення її іміджу як надійного і передбачуваного партнера, а також розповсюдження інформації про Україну за кордоном та забезпечення закордонних дипломатичних установ відповідною інформаційною продукцією.

Культурно-інформаційні центри, створені з 2006 року у складі деяких закордонних дипломатичних установ, мають велике значення для публічної дипломатії. Їх завдання включають поширення інформації про Україну, ознайомлення іноземної громадськості з українською історією та культурою, сприяння вивченню української мови за кордоном, а також просування туристичних можливостей і привабливості України. Однак, їхній роботі часто не вистачає ресурсів і вона не завжди має сталий характер. Необхідно вдосконалювати їх діяльність та забезпечувати їх ресурсами для досягнення більшого ефекту⁴⁵.

Наразі Департамент комунікацій та публічної дипломатії виконує функції публічної дипломатії і його створення було санкціоновано Наказом Міністерства закордонних справ⁴⁶. Департамент публічної дипломатії Міністерства закордонних справ грає важливу роль у цій сфері, розвиваючи відносини з громадськістю, громадськими об'єднаннями та медіа інших країн та України. Він також реалізує різноманітні іміджеві, культурні та інформаційні проекти України за кордоном. Створення та розвиток публічної дипломатії в Україні стають більш активними та координованими завдяки цим ініціативам і структурам, які працюють у цьому напрямі.

Отже, публічна дипломатія є важливим інструментом зовнішньої політики для країн у взаємодії з міжнародним співтовариством, включаючи діаспору. Вона дозволяє країні активно комунікувати, співпрацювати і

⁴⁵ Трофименко М. В. «Публічна дипломатія» як відповідь на виклики сучасності. Україна Дипломатична – 2013: науковий щорічник. 2013. Вип. Чотирнадцятий. С. 991.

⁴⁶ Про затвердження структури апарату МЗС: Наказом МЗС від 12 серпня 2020 року № 301. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0789-23#Text>

встановлювати зв'язки з іншими країнами та громадськістю. Публічна дипломатія охоплює різні аспекти, зокрема культурні обміни, економічну співпрацю, гуманітарну допомогу та політичний діалог.

Цей інструмент сприяє розвитку відносин між країнами, покращенню їхнього репутації та розвитку партнерства в різних галузях. Публічна дипломатія є особливо важливою в контексті глобалізації і швидких змін у сучасному світі, де комунікація та взаємодія з громадськістю та діаспорами стають ключовими аспектами зовнішньої політики. Вона допомагає країнам досягати своїх зовнішньополітичних цілей та вирішувати глобальні проблеми через спільні зусилля та комунікацію.

1.3. Публічна дипломатія та лобіювання: точки дотику

Публічну дипломатію можна розглядати як комплекс заходів, які виконуються як центральними, так і закордонними органами зовнішніх зносин держави для вивчення ставлення та інформування іноземної громадськості, а також для встановлення контактів за кордоном з метою покращення іміджу держави та досягнення національних інтересів. Основною функцією публічної дипломатії, на практиці, є лобіювання інтересів певної держави за кордоном, передусім не серед урядів, а серед громадськості іноземних держав.

У науковій спільноті існує безліч підходів до вивчення інституту лобізму. Існують політологічний, юридичний, економічний та правовий підходи до аналізу цього інституту, визначення його функцій, принципів та методів реалізації. Проте, наукових досліджень щодо інституту лобізму в системі публічного управління і його ролі в забезпеченні державної безпеки поки що недостатньо.

В Україні, через відсутність належних законодавчих регуляторів, лобіювання довгий час проводилося, головним чином, позарамковою формою і частково дискредитоване явищами, такими як «квазілобіювання». Часто, через нерозуміння та плутанину понять, лобіювання сприймалося громадськістю, як

корупційна діяльність, яка впливає на правотворчий процес на користь окремих соціальних чи владних груп⁴⁷.

У багатьох країнах світу діяльність лобістів легалізована і вони відіграють значну роль у формуванні політики. Наприклад, у США роль груп інтересів в політиці стала дедалі важливішою протягом останньої третини двадцятого століття. На відміну від електорату, який виражає свої політичні переваги лише під час виборів, групи інтересів активно беруть участь у політичному процесі безперервно. Вони мають безперервний вплив на законодавчий процес, і без їх участі не приймається жоден законодавчий акт.

Групи інтересів впливають на всі гілки державної влади та здійснюють постійний вплив на політичну систему. Враховуючи їхню реальну політичну вагу та вплив на державну владу, їх можна розглядати на рівні двопартійної системи і навіть держави.

А. Трофименко стверджує, що у сучасному світі лобізм є невід'ємною складовою будь-якої політичної системи та має значний вплив на політичний процес та соціально-економічне життя держави. Лобізм функціонує як важливий канал комунікації між державними органами та суспільством, сприяючи згоді щодо суспільних інтересів, підвищенню прозорості та ясності при ухваленні політичних рішень і виступаючи як запобіжник по відношенню до корупції⁴⁸.

М. М. Газізов аналізує інститут лобізму як основу для встановлення діалогу з владою. Він вказує на кілька основних методів лобізму, які включають:

1. Неформальний – вплив на державних службовців в апараті законодавчих і виконавчих органів влади.
2. Дорадчий – участь у засіданнях законодавчих або урядових комітетів і комісій, робочих груп, консультативних органів.

⁴⁷ Ворчакова І.Є. Лобізм як соціально-політичний феномен: теоретичні підходи. Вісник маріупольського державного університету серія: історія, політологія. 2016. Вип. 15. С. 181.

⁴⁸ Трофименко А. В. Концептуальні підходи до розуміння лобізму. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія. 2014. Вип. 10. С. 114.

3. Експертний – підготовка експертних висновків, документів та інших інформаційно-аналітичних матеріалів та їх поширення серед представників влади.

4. Консультаційний – консультування посадових осіб щодо положень проєкту нормативного акта, який розглядається в парламенті.

5. Правотворчий – підготовка і обговорення проєктів нормативно-правових актів відповідними державними органами.

6. Робота у галузі громадських відносин, встановлення контактів з засобами масової інформації та впливовими громадськими організаціями - інша форма лобізму⁴⁹.

Отже, це обґрунтовує той факт, що лобізм виступає як механізм комунікації між зацікавленими групами та владою. Крім того, він має великий вплив на систему публічного управління, зокрема, на ключові державно-управлінські рішення, та впливає на формування державної політики.

Т. Богиня вказує на те, що комунікативна та посередницька функції є ключовими аспектами лобізму. Комунікативна функція сприяє обміну інформацією та взаємодії між особами, які мають владні повноваження, та групами інтересів. Посередницька функція полягає в представленні інтересів конкретних груп та досягненні компромісних рішень при ухваленні управлінських рішень⁵⁰.

І.Є. Ворчакова вказує на те, що здатність до лобіювання вже стає конкурентною перевагою та стереотипом поведінки для сучасних менеджерів у різних сферах діяльності. Лобісти активно впливають на рішення в управлінській сфері, що стало частиною сучасного менеджменту і відбору персоналу через комунікаційні навички⁵¹.

Д.В. Лубінець зауважує, що розвиток лобізму в Україні базується на забезпеченні комунікації та діалогу між владою та громадськістю, а також

⁴⁹ Газізов М.М. Європейський досвід лобістської діяльності: уроки для України. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління. 2015. № 4. С. 59.

⁵⁰ Богиня Т.Ю. Інститут лобізму: сутність, методи та функції. Юридичні і політичні науки. 2013. № 60. С. 548.

⁵¹ Ворчакова І.Є. Лобізм як соціально-політичний феномен: теоретичні підходи. Вісник мариупольського державного університету серія: історія, політологія. 2016. Вип. 15. С. 183.

зацікавленими групами. Лобізм є важливим інститутом для розвитку країни з точки зору державно-правових відносин, оскільки органи державної влади взаємодіють із громадянським суспільством, що є незалежними організаціями, об'єднаннями та асоціаціями, які мають свої конкретні інтереси. Ці групи намагаються впливати на державу та реалізувати свої інтереси через спілкування з державними органами⁵².

Політологи зауважують, що лобізм, як політичний інститут, може сприяти формуванню ефективної громадянської позиції та допомогти політичній владі у реалізації економічної та соціальної політики на більш високому рівні. Для цього важливо враховувати інтереси підприємців, надавати їм свободу дій і вибору, оскільки обмеження їхніх прав і свобод підвищує фінансову залежність держави. Належало б також створити механізм для вираження їх інтересів перед державними органами та пошукати взаємоприйнятні рішення. Лобісти можуть стати важливим чинником взаємодії між державою та громадськістю і сприяти вирішенню соціальних та економічних проблем на більш високому рівні.

Д. Виговський підкреслює, що лобізм залишається важливим на політичній сцені сучасності та навіть зростає у своєму значенні⁵³. Лобізм стає все більш масовим явищем, індустрія лобізму стає фінансовою, а окремі лобістські кампанії набувають статусу соціальних рухів. Сьогодні важко сказати, чи приймаються рішення владою без впливу від зацікавлених сторін. Також, важко уявити, що великі корпорації не намагаються вирішувати свої проблеми через взаємодію з владою.

Збільшення ролі лобізму в політиці призводить до трансформації демократії від системи цивільного представництва до системи представництва інтересів. Подібна трансформація обумовлена з'явленням нових та впливових учасників на політичній арені, які впливають на владу, переважно через прямий

⁵² Лубінець Д. В. Теоретичні підходи до поняття лобіювання та його типології. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія. 2018. Вип. 22–23. С. 229.

⁵³ Виговський Д. Суть лобізму як категорії політичної науки. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2008. Вип. 20. С. 44.

вплив. Таким чином, лобізм визнається не лише основним механізмом формування та ухвалення рішень держави, але й важливим агентом формування плюралістичної демократії через вплив, що здійснюється на органи державної влади⁵⁴.

С. Годний аналізує питання політичного лобізму та підкреслює, що це питання актуалізується в контексті стратегії України щодо її європейського вектора розвитку та демократизації держави. Лобізм виступає важливим елементом суспільного життя, де організації та окремі громадяни намагаються впливати не лише на ухвалення, відхилення або зміну законів у парламенті, але і на адміністративні рішення уряду, залучаючи підтримку не лише обраних депутатів, але і політичних партій, державних та недержавних установ та громадськості за допомогою засобів масової інформації⁵⁵.

Д. Лавренов звертає увагу на важливість феномену лобізму. Навіть у країнах з легітимною лобістською діяльністю, регулювання цього явища має свої особливості. Існує розбіжність у визначенні категорій та підходів до лобізму. Важливо зауважити, що законодавче регулювання лобізму далеко не в усіх країнах є загальноприйнятим стандартом. У країнах, де воно існує, його застосування має свої особливості. У наукових колах немає єдиної думки стосовно категорійного підходу до лобізму і часто загальний термін «лобізм» використовується при розгляді різних видів лобізму, таких як політичний⁵⁶.

Публічна дипломатія та лобіювання – це дві різні стратегії впливу на прийняття рішень у політиці та урядовому рішенні. Однак вони можуть мати певні точки дотику, особливо в контексті впливу на формування політики та вирішення глобальних або національних питань. Розглянемо можливі:

1. Спільна мета. Якщо публічна дипломатія і лобіювання спрямовані на досягнення спільної мети або вирішення конкретного питання, то вони

⁵⁴ Кіржецький Ю. І., Ріжко Л. І., Кіржецька М. С. Функції галузевого лобіювання як елемент організаційно-економічного механізму взаємодії бізнесу та влади. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика. 2017. № 863. С. 84.

⁵⁵ Годний С.П. Політичний лобізм як практика і чинник розвитку суспільної свідомості. Парадигма пізнання: гуманітарні питання. 2015. № 8 (11). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153775449.pdf>.

⁵⁶ Лавренов Д.А. Зарубіжний досвід правового забезпечення лобізму та його адаптація до українських політичних реалій. Політологічний вісник. 2014. Вип. 73. С.460.

можуть використовуватись одночасно. Наприклад, організація або держава може використовувати публічну дипломатію для підтримки своїх позицій і водночас залучити лобісти для впливу на політичних представників або урядових органи.

2. Зв'язки з громадськістю. Публічна дипломатія і лобіювання можуть використовувати засоби масової інформації і громадськість для підтримки своїх інтересів. Громадська підтримка може стати важливим ресурсом як для держав, так і для лобістів, які намагаються вплинути на прийняття рішень.

3. Публічні виступи. Як публічна дипломатія, так і лобіювання можуть використовувати публічні виступи та заяви для вираження своїх позицій та аргументів. Публічні виступи можуть стати інструментами впливу на громадськість та формування думки про питання.

4. Вплив на законодавців. Якщо лобісти мають доступ до законодавців і здатні переконати їх у підтримці певної політики, то це може вплинути на рішення влади та дипломатичні дії держави.

5. Міжнародні відносини. Публічна дипломатія може використовувати засоби комунікації для покращення міжнародних відносин та підтримки зовнішньополітичних цілей. Лобіювання також може бути спрямовано на вплив на іноземних лідерів чи органи влади з метою досягнення конкретних міжнародних угод або політичних позицій.

Загалом, публічна дипломатія та лобіювання можуть взаємодіяти і мати схожі цілі, але вони використовують різні методи і стратегії для досягнення цих цілей. Важливо розрізнати між ними та розуміти їхні основні відмінності і ролі в політичному процесі.

Канадська система регулювання лобіювання визнається однією з найбільш ефективних у світі, внаслідок чого інші держави-члени Ради Європи розглядають можливість використання цього досвіду при розробці своїх власних законодавчих рамок. В Канаді лобіювання врегульовано окремим законом, який доповнюється іншими нормативними актами, охоплюючи як лобістів, так і представників влади.

Законодавство Канади встановлює детальні правила контролю за лобіюванням, спрямовані на забезпечення доступу до владних структур для широкого кола представників суспільства, зокрема суб'єктів «громадського лобіювання». Реєстрацію лобістів веде Центральне бюро реєстрації Канади, що регулярно оприлюднює фінальні звіти. Лобісти-консультанти та корпоративні «вбудовані» лобісти мають визначений строк для реєстрації⁵⁷.

Канадська система також передбачає «приватний» спосіб лобіювання через подання «приватного» законопроекту до парламенту, за що сплачується спеціальний податок. У контексті правового регулювання лобіювання, акцент робиться на розробці Кодексу поведінки лобістів, що визначає правила етичної поведінки для осіб, які здійснюють лобіювання. Проте, фахівці вказують на недостатню чіткість норм та неясність деяких термінів у законодавстві, особливо відносно категорії «неправомірна поведінка», що може негативно впливати на правозастосовну практику.

І. Мусієнко зазначає, що однією з суттєвих недержавних геополітичних сил є діаспори, що в умовах глобалізації все більше виступають як впливові самостійні геополітичні актори. Вони відзначаються політичним об'єднанням та вираженою суб'єктністю, діаспори стають фундаментальним елементом глобальних дипломатичних відносин⁵⁸.

У контексті державної політики взаємодії з діаспорами, діаспоральна політика представляє собою стратегію, спрямовану на підтримку та захист етнічних спільнот за кордоном. Головні завдання цієї політики включають збереження етнічної ідентичності, культури та використання потенціалу діаспор для підтримки інтересів держави в іноземних справах. Сприйняття держави, в рамках цієї діаспоральної політики, визначається як суб'єкт

⁵⁷ Дягілев О.В. Законодавство Канади стосовно лобістської діяльності: позитивний досвід та проблеми нормативно-правового регулювання. Вісник Харківського Національного університету ім. В.Н.Каразіна. 2014. №1144. С.13.

⁵⁸ Мусієнко І. Діаспоральна політика та її вплив на європейське сприйняття України. Українознавчий альманах. 2014. Випуск 15. С.54.

соціально-політичної перцепції, враховуючи характеристики як об'єкта, так і суб'єкта сприйняття⁵⁹.

М. Трохименко зазначає, що діаспори можуть взаємодіяти на високому рівні у проведенні дипломатичних переговорів від імені своїх країн походження. Крім того, вони мають можливість впливати на представлення своїх країн через щоденні контакти та взаємодію з приймаючими громадами. Ця взаємодія може виявитися корисною як у вирішенні рутинних питань, так і в досягненні важливих дипломатичних цілей⁶⁰.

На його думку, сучасні дослідження діаспор в основному фокусуються на відносинах держава-діаспора, але важливість дипломатії діаспор викликає інтерес від різних зацікавлених сторін і аудиторій. Тактика дипломатичних взаємин, що реалізується в межах програм «м'якої сили», передбачає використання діаспор інших країн, як ключових дипломатичних акторів. Це призводить до розмиття територіальних меж влади та дипломатії.

Концепція дипломатії діаспор звертає увагу на нові виклики у визначенні діаспори, батьківщини та територіальної належності. Такі стратегії реалізуються через співпрацю та вплив на іноземні політичні рішення, замість застосування примусу. Діаспори розглядаються в першу чергу як джерело інформації та порад, а також як засіб залучення громадян для посольств та міністерств/відомств⁶¹.

Асоціації діаспор виявляються ключовими учасниками у просуванні двосторонніх відносин, використовуючи тактику культурної та публічної дипломатії. Проте існують випадки, коли структури таких асоціацій можуть нагадувати уряд із представниками своєї елітарної влади, а внутрішні пріоритети діаспори можуть не завжди збігатися із стратегією їхньої батьківщини.

⁵⁹ Мусієнко І. Діаспоральна політика та її вплив на європейське сприйняття України. Українознавчий альманах. 2014. Випуск 15. С.55.

⁶⁰ Трохименко М. Діаспора як об'єкт та суб'єкт публічної дипломатії. Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. Чернівці: Чернівецький національний університет. 2019. Т. 39. С. 95.

⁶¹ Трохименко М. Діаспора як об'єкт та суб'єкт публічної дипломатії. Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. Чернівці: Чернівецький національний університет. 2019. Т. 39. С. 96.

Згідно з дослідженням Г. Перепелиці, українсько-канадські відносини відзначаються значущою роллю української діаспори в Канаді. Він підкреслює специфіку «особливого партнерства» між Україною та Канадою. Історичні та демографічні фактори, пов'язані з впливовою українською діаспорою в Канаді, стали ключовими для формування цих відносин. Обидві країни довгий час перебували під впливом імперських стосунків. Україна та Канада відзначаються подібним колоніальним минулим⁶².

Канада сформувалася під час конфлікту між французькими та англосаксонськими колонізаторами і стала частиною Британської імперії. Українці, на своїй частині, переживали розподіл між Австро-Угорською імперією та Російською імперією. Національне самоусвідомлення в обох країнах було визначене історичними умовами. Західна Україна та французькі колонізатори у Канаді швидко досягли самоідентифікації. З іншого боку, східна частина України, яка ввійшла до Російської імперії, мала інші умови для самоусвідомлення⁶³. Таким чином, взаємодія України та Канади визначається не лише історичним минулим, але й участю впливових діаспор, що підкреслює важливість їхнього внеску у формування відносин між двома країнами.

В.Ю.Макар зазначає, що інституціоналізація української діаспори в Канаді, в контексті стратегії канадської політики мультикультуралізму, спрямованої на включення етнічних громад у соціокультурні та політичні процеси, служить фундаментом для політичної суб'єктивації в системі відносин між Україною та Канадою після здобуття Україною незалежності⁶⁴. Завдяки низькому рівню сегрегації в освіті та бізнесі, що виник унаслідок політики мультикультуралізму, утвердилися партнерські відносини Канади з країнами,

⁶² Перепелиця Г. Україна-Канада: становлення та розвиток особливого партнерства. Вісник Київського національного ун-ту ім. Т.Г. Шевченка. 2019. №2(50). С. 26-27.

⁶³ Перепелиця Г. Україна-Канада: становлення та розвиток особливого партнерства. Вісник Київського національного ун-ту ім. Т.Г. Шевченка. 2019. №2(50). С. 28.

⁶⁴ Макар В. Ю. Формування, розвиток і перспективи двосторонніх відносин України та Канади. Дис. докт. політ. наук за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. Київ. 2021. С.380.

що включають етнічні громади (наприклад, Україну) та сприяли соціальній мобільності представників української діаспори.

На його думку, осмислення крос-темпоральних аспектів формування та динаміки української діаспори в Канаді, як інструменту м'якої сили для визначення відносин з Україною, підкреслює, що кожна з чотирьох імміграційних хвиль відзначається власною специфікою, що відображається у їхньому інституційному впровадженні. Сформована під впливом канадського мультикультуралізму, сучасна українська діаспора зазнає внутрішніх та організаційних трансформацій для відповіді на сучасні виклики і загрози.

В.Ю. Макар звертає увагу на те, що перші три хвилі імміграції визначали свою стратегію через створення відповідної інфраструктури для збереження етнолінгвістичної групової солідарності та підтримки етнічної ідентичності українців. Це, в свою чергу, забезпечило їхню неперервність, інтеграцію та визнання впливу в просторі публічної політики Канади⁶⁵.

Визначення української діаспори в Канаді як протом'якої сили узагальнюється політичною суб'єктивністю діаспор, яка впливає на прийняття внутрішньо- та зовнішньополітичних рішень у країнах проживання та походження. Потенціал впливу діаспори визначається наявністю різноманітних ресурсів, включаючи організаційні та унікальні складові, сприяючи збереженню української ідентичності в соціокультурному просторі Канади.

Зміцнена мережа організацій української діаспори, представлення її членів у політичній еліті Канади на різних рівнях та виявленість в соціальній структурі канадського суспільства, спроможність утримувати етнічну ідентичність, формують політичну суб'єктивність⁶⁶. Одним із ключових інструментів політичної діяльності є використання м'якої сили. Механізми утвердження політичної суб'єктивності української діаспори в Канаді

⁶⁵ Макар В. Ю. Формування, розвиток і перспективи двосторонніх відносин України та Канади. Дис. докт. політ. наук за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. Київ. 2021. С.380.

⁶⁶ Макар В. Ю. Формування, розвиток і перспективи двосторонніх відносин України та Канади. Дис. докт. політ. наук за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. Київ. 2021. С.381.

підтверджують, що вона володіє потенціалом як інструмент м'якої сили на рівнях внутрішньополітичних відносин у Канаді та в двосторонніх відносинах Канади з Україною.

Як відзначає В. Макар, активна участь у політичному та державному житті країни є важливим елементом етнічної інтеграції в поліетнічне суспільство. Історія свідчить, що вже в 1915 році українець, А. Шандро, став першим обраним представником своєї громади у парламенті провінції Альберта, а в 1926 році М. Лучкович увійшов до федерального парламенту. На момент 1975 року понад 200 українців були обрані до провінційних парламентів, а 62 – до федерального. У 1955 році В. Вал (Волохатюк) став першим канадським сенатором українського походження⁶⁷.

Крім того, А.В. Трофименко виокремлює діяльність Едварда Стельмаха, який протягом 2006–2011 років був прем'єр-міністром Альберти та Рамона Джона Гнатишина, який обіймав посаду 24-го генерал-губернатора Канади в період з 1990 по 1995 рік⁶⁸.

Таким чином, протягом понад століття свого перебування в Канаді, українська етнічна група виросла у політично активну складову поліетнічного суспільства. Вона не лише вміє захищати свої національно-культурні інтереси, але й впливати на внутрішні та міжнародні аспекти життя країни через своїх представників. Міста, де українці проживають компактно, такі як Едмонтон і Вінніпег, багато разів обирали їх мерами⁶⁹.

А.В. Трофименко відзначає, що українські канадці, включаючи представників політичних та бізнесових сфер, активно підтримують історичні зв'язки з Україною, виступаючи як впливовий український лобі у внутрішній та зовнішній політиці Канади. Зараз вони складають дев'яту за кількістю етнічну групу в Канаді з приблизно 1,2 мільйонами українців.

⁶⁷ Макар В.Ю. Соціально-політична інтеграція українців у поліетнічне суспільство Канади. Чернівці: Прут. 2006 284 с.

⁶⁸ Трофименко А.В. Етнічні меншини як суб'єкти лобіювання в Канаді. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: «Історія. Політологія». 2014. Випуск 9. С.135.

⁶⁹ Макар В.Ю. Соціально-політична інтеграція українців у поліетнічне суспільство Канади. Чернівці: Прут. 2006 284 с.

Серед відомих організацій української діаспори в Канаді, можна виокремити Конгрес українців Канади, Лігу українців Канади, Асоціацію об'єднаних канадських українців, Союз українського студентства Канади та інші. Крім основних організацій, українці в Канаді діють в численних об'єднаннях молоді, жінок, ветеранів інших галузей, що сприяє збереженню і підтримці української культурної спадщини.

А.В. Трофименко доречно зауважує, що лобістська діяльність в Канаді та взаємодія груп бізнес-інтересів та груп, які захищають суспільні інтереси, може приймати різні форми. По-перше, це може відбуватися через власних співробітників, яких Закон про лобіювання визначає як «вбудованих» лобістів. По-друге, це може бути реалізовано через найманого фахівця, який надає професійні послуги, і відомого як «лобіст-консультант», який може бути як працівником лобі-фірми, так і приватним підприємцем.

Згідно із Системою реєстрації лобістів, для просування конкретних рішень в урядових структурах та серед груп бізнес-інтересів і груп, що захищають суспільні інтереси, популярніше використовувати власних співробітників, ніж найманих лобістів. У 2014 році кількість «вбудованих» лобістів, які представляли інтереси своїх компаній та організацій у політичному процесі, склала 4 414 осіб, тоді як кількість лобістів-консультантів, що працюють на користь своїх клієнтів, становила лише 782 особи. Варто враховувати, що кількість зареєстрованих лобістів не завжди відображає обсяг їхньої лобістської діяльності⁷⁰.

Вибір між залученням лобіста-консультанта та самостійним лобіюванням через власних співробітників залежить від різноманітних чинників, таких як специфіка діяльності компанії (організації), частота зв'язків з представниками влади та конфіденційність інформації, яка є об'єктом лобіювання. Фінансові можливості для оплати послуг лобістських фахівців також можуть впливати на прийняття цього рішення.

⁷⁰ Трофименко А.В. Тенденції розвитку інституту лобізму в політичній системі Канади. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: «Історія. Політологія». 2016. Випуск 15. С.329.

Таким чином, публічна дипломатія та лобіювання є двома важливими і взаємопов'язаними інструментами для здійснення зовнішньої політики країни. Публічна дипломатія передбачає активний контакт з громадськістю, засобами масової інформації, громадськими організаціями та іншими суб'єктами громадянського суспільства. Вона спрямована на встановлення відкритого та публічного діалогу з різними зацікавленими сторонами, включаючи іноземців, діаспору та міжнародну спільноту. Публічна дипломатія допомагає формувати громадську думку, розповсюджувати інформацію та переконувати громадян та інші країни у правильності політичних рішень та дій країни.

Лобіювання орієнтоване мати вплив на політичні рішення та формування політики. Воно включає в себе зв'язки з політичними діячами, вплив на законодавчий процес, а також доброзичливе лобі для досягнення конкретних цілей. Діаспора та інші громадські організації можуть грати важливу роль у лобіюванні і сприяти прийняттю рішень, які відповідають інтересам країни. У комбінації, публічна дипломатія та лобіювання допомагають країнам впливати на міжнародну арену, формувати свою зовнішню політику та здійснювати ефективну співпрацю з іншими країнами та громадськістю. Вони дозволяють країнам захищати свої інтереси та просувати свої цінності на світовій сцені.

РОЗДІЛ 2

ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ДІАСПОРИ В КАНАДІ

2.1. Українські організації, політичні течії та діаспорні лобі в політичному та культурному житті Канади

Термін «діаспора» має своє походження від грецького слова, що означає «розпорошення» або «розсіяння». Перші, хто використовував це поняття, були євреї, які ним називали всіх своїх співвітчизників поза межами Палестини⁷¹. В Україні сам термін «діаспора» може розумітися по-різному. Деякі визначають його як всіх українців, розсіяних по всьому світу; інші використовують його для посилення на розпорошені групи українців, які не мають чіткої спільноти; ще інші розглядають діаспорою всіх українців поза межами України, за винятком тих, які проживають в сусідніх державах на історичній етнічній території України. Це різноманітне розуміння поняття «діаспора» призводить до різних визначень.

В інших частинах світу, особливо на Заході, використовують поєднання етноніму та політоніму, наприклад, «українські канадці» або поєднання етноніму та громадянства, як «українець Канади» або «українець США». При визначенні окремих діаспорних груп застосовують такі терміни, як «українська етнічна група», «українська імміграція», «канадські вихідці з України» і т.д.⁷²

У зв'язку з такою різноманітністю визначень, деякі вчені віддають перевагу універсальному терміну «українська діаспора». Загалом діаспора – це будь-яке представництво етнічних груп за межами їхньої батьківщини, які розуміють свій генетичний або духовний зв'язок з нею.

У ХХІ столітті діаспори продовжують відігравати важливу роль у світовій політиці, беручи активну участь, як у внутрішньополітичних процесах,

⁷¹ Дибчук Л.В. Внесок української діаспори Канади та країн Латинської Америки в розвиток економіки і культури незалежної України (1991–2005 рр.): дис... канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України». Тернопіль. 2006. С.19.

⁷² Паламарчук Н. І., Радецька О. Й. Українська діаспора в Канаді та її внесок у становлення української незалежної держави. Сторінки історії: зб. наук. праць. 2016. Вип. 42. С. 130.

так і у формуванні міжнародних відносин. На сьогоднішній день практично всі країни світу вважають свої діаспори значущим фактором у розвитку. Цей підхід став однією із ключових тенденцій у зовнішній політиці держав світу. Україна також включила його до своєї зовнішньополітичної стратегії. Діаспори виступають в різних ролях: як лобісти, представники певних політичних сил та ін. Однією з причин зростання їхньої політичної вагомості є поширення нових інформаційно-комунікаційних технологій, що дозволяють підтримувати міждержавні зв'язки.

Українці в Канаді мають столітні та глибокі корені і їх внесок у політичне та культурне життя цієї країни є важливим і значущим⁷³. Українська діаспора в Канаді розцвітає завдяки активним громадським організаціям, політичним рухам та діаспорним лобі, які працюють на зміцнення культурної спадщини та сприяють розвитку сучасної Канади⁷⁴.

Аналіз кількості українців в Канаді, проведений А. Зубиком, вказує на те, що українці є однією з найбільших етнічних меншин в країні, і зафіксоване зростання їх кількості під час останніх переписів населення. У 2011 році частка українців в Канаді становила 3,74%. Збільшення кількості українців в період 1981–1991 рр. пояснюється підвищенням рівня національної свідомості серед етнічних українців. Протягом цього часу змінилося співвідношення тих, хто визначає українську національність як першу або другу. У 1981 році 70,1% українців вказали українську національність як першу, а 29,9% – як другу. У 2011 році ці показники становили, відповідно, 22,1% та 77,9%⁷⁵.

З 1981 року частка осіб, які вважають українську національність першою, зменшилась, проте українці, які є нащадками змішаних шлюбів, вказують українську національність як одну зі своїх національностей. За період 1996–

⁷³ Атаманенко А. Роль закордонних українців в українській публічній та культурній дипломатії: історичний і сучасний аспекти. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки». Острог. 2019. Вип. 29. С. 54

⁷⁴ Войналович В. В., Кругляк М. Е. Українська діаспора в Канаді. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/873/370.pdf?sequence=1>.

⁷⁵ Зубик А. Сучасна українська діаспора в Канаді та США. Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2018. Випуск 52. С. 112.

2001 рр. кількість українців зросла на 4,3%, за 2001–2006 рр. – на 12,9%, за 2006–2011 рр. – на 3,5%. Значна частина українців проживає в таких великих містах, як Вінніпег (7,96% від усієї кількості українців), Торонто (5,1%), Саскатун (2,85%), Реджайна (1,94%), Ванкувер (1,45%) та Сьюррей (1,33%). Понад половина українців проживає в провінціях Альберта та Онтаріо, що становить 54,9% від усього їхнього числа⁷⁶.

Співпраця українців і канадців у галузі культури і гуманітарних наук обумовлена наявністю численної української діаспори в Канаді, яка має розвинуту мережу громадських та культурних організацій, наукових установ, музеїв, художніх колективів і мистецьких об'єднань. Це сприяє активному розвитку прямих міжособистісних контактів між громадянами та неприбутковими організаціями України та Канади.

Історію української еміграції до Канади можна розділити на шість основних хвиль. Перша хвиля відбулася з кінця XIX століття до Першої світової війни. Друга хвиля еміграції відзначалася між двома світовими війнами. Третя хвиля еміграції виникла після Другої світової війни і в цей час багато українців стали біженцями або переміщеними особами. Четверта хвиля, відома як «заробітчанська», настала після набуття Україною незалежності. П'ята хвиля еміграції відзначилася під час Революції Гідності в 2013-2014 рр⁷⁷. Шоста хвиля еміграції була спричинена повномасштабним військовим вторгненням в лютому 2022 року.

Розглянемо кожну з них детальніше:

Перша імміграція українців до Канади (1892-1914 рр.) розпочалася на західноукраїнських землях завдяки агітації канадського міністра внутрішніх справ Сіфтона, який сприяв переселенню. Канадський уряд надавав іммігрантам землю для оселення на канадських степах. Перші українці

⁷⁶ Зубик А. Сучасна українська діаспора в Канаді та США. Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2018. Випуск 52. С. 113.

⁷⁷ Паламарчук Н. І., Радецька О. Й. Українська діаспора в Канаді та її внесок у становлення української незалежної держави. Сторінки історії: зб. наук. праць. 2016. Вип. 42. С. 131.

оселилися в провінціях Манітоба, Саскачеван і Альберта, головним чином займаючись сільським господарством⁷⁸.

Друга хвиля української еміграції (1918-1939 рр.) була пов'язана із політичними причинами. Після закінчення Першої світової війни і перед початком Другої світової війни, більше ніж 67 тисяч українців залишили Україну. Серед них були, як селяни і робітники, так і представники інтелігенції. В Україні того часу виникли війна, важкі економічні і політичні умови, голод і репресії, що призвели до масового виїзду за кордон. Їхнє нове місце проживання включало як степи Західної Канади, так і великі промислові міста східної частини країни⁷⁹.

Іммігранти з перших двох хвиль, приїхали в Канаду з використанням мовних діалектів, які були характерні для західної України. Таким чином, їхня мова мала видимі діалектні особливості. Оскільки емігранти приїхали до Канади з Галичини та Буковини, їхня мова була схожа на діалекти цих регіонів. В ній було багато спільних слів із польською, німецькою та румунською мовами і ця мова відзначалася значним діалектним відхиленням від сучасної української мови, яка базується переважно на центральних діалектах Черкащини, Полтавщини і Києва.

Третя хвиля української еміграції (1945-1952 рр.) включала в себе переважно політичну імміграцію. Після закінчення Другої світової війни, сотні тисяч українців знаходились у таборах для біженців та військовополонених у різних країнах Європи. Серед них були ті, кого вивезли з України на примусові роботи в нацистську Німеччину, колишні вояки Української Повстанської Армії, борці за незалежність України, які відмовилися повертатися до Радянського Союзу. Вони пам'ятали Голодомор 1932-1933 років і сталінські репресії 1937-1939 років, які спричинили смерть мільйонів українців. Під час «третьої хвилі» імміграції, українці, головним чином, оселилися у великих

⁷⁸ Паламарчук Н. І., Радецька О. Й. Українська діаспора в Канаді та її внесок у становлення української незалежної держави. Сторінки історії: зб. наук. праць. 2016. Вип. 42. С. 131.

⁷⁹ Там само. С.132.

містах східної частини Канади, зокрема у Торонто та Монреалі, де вони займалися переважно роботою на великих фабриках та заводах⁸⁰.

Відокремлені від культурної та цивілізаційної спадщини України, перебуваючи за «залізною завісою» холодної війни, українці в Канаді розвинули власну унікальну культуру, зберігаючи українські традиції. Відомими у Канаді та поза її межами стали: танцювальний колектив «Ансамбль танцю Шумка» з Едмонтону, етноколектив «Paris to Kiev» з Манітоби, музичні гурти «Буря» та «Zirka», а також музей під відкритим небом в Альберті, де відтворено побут першої хвилі імміграції до Канади. Культура українських канадців стала невід'ємною частиною загальноканадської культури. Серед відомих представників української громади в Канаді можна назвати комедійну актрису Любу Гой, художника Василя (Вільяма) Курилика, письменницю Мирославу Косташ та багатьох інших⁸¹.

Четверта хвиля української еміграції (1991-2013 рр.) характеризується економічною імміграцією та новим сприйняттям української громади. У 1980-х роках багато українців мали можливість відвідати своїх родичів в Канаді. Деякі з них задекларували себе біженцями і залишилися там назавжди. Після проголошення незалежності України в 1991 році українці отримали законну можливість легально іммігрувати до Канади, якщо відповідали вимогам канадської імміграційної служби. Багато з них вирушили в дорогу через складні економічні умови, які настали після розпаду Радянського Союзу. Більшість з них мали вищу освіту або технічну спеціальність та володіли англійською мовою, що давало їм можливість знайти роботу в Канаді⁸².

П'ята хвиля української еміграції (2014-2015 рр.) розпочалася після Революції Гідності. Ця хвиля включала в себе передусім молодих професіоналів, які бачили більше можливостей для свого професійного

⁸⁰ Паламарчук Н. І., Радецька О. Й. Українська діаспора в Канаді та її внесок у становлення української незалежної держави. Сторінки історії: зб. наук. праць. 2016. Вип. 42. С. 132.

⁸¹ Сидорко Ю.О. Українська діаспора в Канаді. I Всеукраїнська науково-методична конференція «Освіта, наука та виробництво: розвиток і перспективи», 21 квітня 2016 року. м. Шостка. С.67.

⁸² Паламарчук Н. І., Радецька О. Й. Українська діаспора в Канаді та її внесок у становлення української незалежної держави. Сторінки історії: зб. наук. праць. 2016. Вип. 42. С. 129–137.

зростання в глобалізованому світі. Вони не тікали від бідності в Україні, але шукали нові горизонти в інших країнах. Ця група була освіченою, володіла англійською та іншими іноземними мовами. Багато з них повернулися в Україну, або регулярно відвідували родичів та друзів в Україні. Їхні знання та досвід, набуті в Канаді, внесли значний вклад у розвиток глобальної економіки України⁸³.

Шоста хвиля української еміграції виникла у 2022 році внаслідок повномасштабного вторгнення російських військ на територію України 24 лютого 2022 року. Понад 5 мільйонів українців були вимушені залишити Україну через цю війну. Десятки тисяч з них вже прибули або знаходяться в процесі прибуття до Канади. Завдяки зусиллям великої української діаспори, організацій та об'єднань, нові українські прибульці мають можливість знайти безпечний притулок в Канаді під час війни в Україні⁸⁴.

Сучасна українська етнічна група в Канаді перейшла на стадію «мобілізованої» діаспори, оскільки вона повністю відповідає необхідним критеріям. Група сформувала свою власну еліту, яка інтегрувалася з місцевою елітою і досягла значних матеріальних і культурних досягнень порівняно з іншими, не є основною, етнічними групами, що проживають у країні прийому. Перехід української діаспори на стадію «мобілізованої» свідчить про її здатність до активних лобістських дій на рівні федеральних і провінційних урядів⁸⁵.

Однак поряд з позитивними результатами її повної інтеграції в канадське суспільство існують серйозні загрози асиміляційних тенденцій, які набирають силу. Ці тенденції проявляються у високому відсотку змішаних шлюбів, зменшенні використання української мови в повсякденному спілкуванні та

⁸³ Паламарчук Н. І., Радецька О. Й. Українська діаспора в Канаді та її внесок у становлення української незалежної держави. Сторінки історії: зб. наук. праць. 2016. Вип. 42. С. 133.

⁸⁴ Грачевська Т.О., Ахмаджанова Д.В. Роль української діаспори у підтримці України в умовах російської агресії. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2023. №15(1). С. 108.

⁸⁵ Дзюбленко І. М. Тенденції розвитку українсько-канадських відносин у контексті культурної дипломатії. Політикус: наук. журнал. 2021. № 5. С. 29.

захопленні зовнішніми аспектами етнографічної культури, без глибокого розуміння історичних коренів та традицій українців.

Українці в Канаді створили різноманітні громадські та релігійні організації, танцювальні ансамблі, українські хори, аматорські театри, фінансові установи, спортивні клуби і багато інше. Всього на території Канади функціонує понад 1000 українських організацій різних видів. Основними містами, де активно спільнота українців організовує своє життя, є: Торонто, Монреаль, Едмонтон, Вінніпег, Ріджайна та Саскатун⁸⁶.

Можливо, одним з найважливіших внесків української громади в суспільне життя Канади є популяризація концепції канадського мультикультуралізму, запровадженню якої сприяв лінгвіст-українець Ярослав Рудницький. Українцям вдалося переконати Королівську комісію відмовитися від концепції англо-французької двомовності, яка обмежувала вплив інших етнічних громад на культурний розвиток Канади. Це призвело до офіційного визнання концепції багатокультурності Прем'єр-міністром.

Крім того, на заході Канади були запроваджені перші українські двомовні навчальні програми в школах після англійських і французьких. Важливою складовою процесу формування української діаспори за кордоном була підтримка духовенства, а духовні цінності сприяли єднанню українців у великі громади під час важких випробувань життя в іншій країні та у відносинах з англосаксонським населенням⁸⁷.

Координаційно-представницьким органом української громади в Канаді є Конгрес українців Канади (далі – УКК)⁸⁸. Основною метою цієї організації є захист прав та інтересів українців, а також підтримка та розвиток української культури та освіти в Канаді. УКК активно співпрацює з іншими українськими

⁸⁶ Куш І.В. Українська діаспора в Канаді. Освіта, наука та виробництво: розвиток і перспективи: матеріали II Всеукраїнської науково-методичної конференції, м. Шостка, 20 квітня 2017 р. Суми: СумДУ. 2017. С. 52.

⁸⁷ Мартинюк Ю. Українська західна діаспора: основні напрями суспільно політичної діяльності (на прикладі США і Канади). Чернівці. 2011. С.7

⁸⁸ Винницький М. Україна і діаспора – процес формування «світового українства». URL: <http://intellect.com.ua/news/news.php?id=255>.

громадами, веде кампанії з питань прав людини і сприяє формуванню українського національного свідомості в Канаді⁸⁹.

Структура Конгресу Канади представлена:

1. Консультативною радою. Вона складається з видатних і візцевих прихильників українсько-канадської громади, які продемонстрували лідерство і зробили значний внесок у громаду. Консультативна рада не є офіційною Радою директорів і не несе відповідальності за Конгрес. Ця відповідальність лежить на Раді директорів.

2. Радою Директорів. Управління здійснюється 40-ка членами Ради директорів. Рада директорів та Виконавчий комітет складається з добровольців, які не отримують фінансове винагородження за свою роботу.

3. Виконавчим комітетом, який санкціонований виконувати щоденні завдання Конгресу.

4. Аудиторською радою. Рада аудиторів складається з п'яти членів і двох заступників, які обираються Конгресом, що збирається раз на три роки. Три члени Аудиторської комісії складають кворум. Аудиторська рада перевіряє фінансову та іншу діяльність Конгресу і звітує перед Радою та Конгресом⁹⁰.

Світовий конгрес українців, розташований у місті Торонто, представляє інтереси понад 20 мільйонів українців у 64 країнах світу⁹¹. Українська громада в Канаді вдало зберегла і популяризувала свою культурну спадщину, включаючи мову, культуру, звичаї та традиції, які стали частиною канадської культурної різноманітності.

Українська громада в Канаді зберігає та розширює українську культурну спадщину, включаючи мову, культуру, звичаї та традиції, які стали невід'ємною частиною канадського культурного надбання. Таким чином громадою поширюється знання про культурну та історичну спадщину України.

⁸⁹ Бульбенюк С.С., Луцишин Г.І. Українська діаспора: новітні тенденції впливу на процес національної консолідації. Вісник ДАКККіМ. 2013. №1. С. 252.

⁹⁰ Ukrainian Canadian Congress. Офіційний сайт. URL: <https://www.ucc.ca>.

⁹¹ Культурно-гуманітарна взаємодія. Офіційний сайт Посольства України в Канаді. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/kulturno-gumanitarna-vzayemodiya>.

Щорічно в різних містах Канади відбувається близько 10 різноманітних українських фестивалів. Серед них виділяється Канадський національний український фестиваль, який успішно проводиться у місті Дофін (провінція Манітоба) з 1965 року. Також є найбільшим українським фестивалем Північної Америки, щорічно відбуваючись у місті Торонто (провінція Онтаріо).

Крім того, українське співтовариство в Канаді активно надає гуманітарну, фінансову та матеріальну підтримку Україні в контексті протидії російській агресії. Під час розгортання повномасштабної війни Російської Федерації проти України, українська громада вдалося зібрати близько 52 мільйони канадських доларів від 72 тисяч донорів. Ці кошти були зібрані завдяки ініціативі Ukraine Humanitarian Appeal через офіційно зареєстровану благодійну організацію Канадсько-Українська Фундація⁹². Підтримка України є важливою складовою канадсько-української взаємодії.

За понад 100 років перебування в Канаді, українці вивчили, як зберегти, розвивати і передавати свою національну спадщину, включаючи організацію етнічних фестивалів⁹³. Крім того, фестивалі стали важливою складовою сучасного туризму, що призвело до розвитку фестивального туризму. В довоєнні часи туристи з України, які відвідують Канаду, могли зацікавитися участю в українських фестивалях, які організовані українцями в цій країні. Українці Канади мають багатий досвід у організації фестивалів, навіть стверджується, що вони були першими, хто розпочав етнічні фестивалі в Канаді перед іншими етнічними групами⁹⁴.

Перший український фестиваль в Канаді відбувся у липні 1939 року в Торонто та був відомий як «Перший Всекрайовий Українсько-Канадський Фестиваль пісні та музики». У цьому фестивалі взяли участь близько 1500

⁹² Культурно-гуманітарна взаємодія. Офіційний сайт Посольства України в Канаді. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/spivrobitnictvo/kulturno-gumanitarna-vzayemodiya>.

⁹³ Бірюкова А.С., Пархоменко В.А. Національно-культурні досягнення української діаспори в Канаді. Актуальні проблеми розвитку країн світу: історія і сучасність: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 11 травня 2018 року) / за заг. ред. Н. М. Буглай. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського. 2018. С.12

⁹⁴ Горбатюк Н.П. Роль української діаспори Канади в формуванні українсько-канадських відносин (1991–1997 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.02 «Всесвітня історія»; Одес. держ. ун-т. Одеса. 1999. С.9.

артистів з різних куточків країни, включаючи 38 струнних оркестрів, 32 хори, танцюристів і солістів, які виступили перед аудиторією, десятки тисяч глядачів. Усі учасники фестивалю були одягнені в національні костюми, які вражали глядачів своєю барвистістю. Це справило глибоке враження на канадську публіку, яка вперше побачила такий яскравий і різноманітний український національний одяг і відвідала такий величезний етнічний концерт⁹⁵.

За період з 1939 по 1974 роки в Канаді відбулося 10 загальнонаціональних українських фестивалів. Деякі з них стали традиційними, включаючи Канадський національний український фестиваль у місті Дофін, фестиваль писанки в місті Вегревіль, та фестиваль «Весна» в Саскатуні. Крім щорічних фестивалів, також були організовані фестивалі, присвячені важливим подіям для української культури. Наприклад, у 1988 році Альбертська рада українського мистецтва провела «Фестиваль-88», присвячений тисячоліттю хрещення Русі⁹⁶.

Свідченням інтенсивності українського фестивального руху є інформація, зібрана на Інтернет-сторінках, де узагальнюється інформація про українські фестивалі в Канаді. Зокрема, згідно з «Ukrainian-Canadian Festival Guide – 2017», на 2017 рік було заплановано проведення 33 загальнодержавних українських фестивалів в різних провінціях Канади, найбільше з них заплановано в провінціях Онтаріо (12) і Альберта (11), а також менше в провінціях Саскачеван, Манітоба, Британська Колумбія та Квебек⁹⁷.

Серед українських фестивалів в Канаді представлені заходи різної тематики, включаючи загальнокультурні, танцювальні, мистецькі, фольклорні, музичні, гастрономічні та інші. Найбільша кількість фестивалів відбувається у серпні – 20, їх також проводять у травні – 7, вересні, червні та липні – 4.

⁹⁵ Лозинський Р.М., Зубик А.І., Пінчук Х.І. Українські фестивалі Канади. Розвиток українського етнотуризму: проблеми та перспективи. URL:https://www.researchgate.net/profile/Andrij-Zubik/publication/337335398_Ukrainiski_festivali_Kanadi/links/5dd3262d299bf1b74b4e2633/Ukrainiski-festivali-Kanadi.pdf.

⁹⁶ Пінчук Х.І. Українські Фестивалі Канади. Розвиток українського етнотуризму: проблеми та перспективи: Збірник матер. V Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених. Львів, 26 квітня 2017р. Міністерство освіти і науки України, Львівський інститут економіки і туризму. Львів: ЛІЕТ. 2017. С.34.

⁹⁷ Ukrainian-Canadian Festival Guide –2017. URL: http://www.ukr-can-zabavabands.ca/festivals_page.htm.

Серед українських фестивалів в Канаді особливо виділяються ті, які включені до переліку культурного надбання Канади Світовим Конгресом Українців. До них входять Канадський Національний український фестиваль в місті Дофін, Український фестиваль в Торонто, Український фестиваль в Монреалі, і фестиваль «Українська писанка» у місті Вегревіль.

Канадський Національний український фестиваль в місті Дофін в провінції Манітоба вважається найбільшим українським фестивалем в Канаді. Він був заснований як щорічний захід у 1965 році та триває протягом трьох днів. Організацією фестивалю традиційно відповідає торгова палата міста Дофін і він зазвичай проводиться в останній тиждень липня.

Дофін – це місто в провінції Манітоба, засноване в 1898 році і має населення трохи більше 8 тисяч жителів, з яких 40% є вихідцями з України. Місто славиться Меморіальним парком «Село Україна», який був відкритий королевою Великобританії Єлизаветою II в 1984 році. Саме в цьому парку проводяться головні заходи фестивалю. У Дофіні також розташовані національні історичні пам'ятки, пов'язані з українською діаспорою, включаючи Фермерське господарство Негрича, Народний дім Родес і Українську католицьку церкву Воскресіння Христового. З плином часу фестиваль став національним українським святом, адаптованим до культури Канади і підвищив престиж українців в очах канадців⁹⁸.

Український фестиваль в місті Торонто, що розташований в провінції Онтаріо, був заснований у 1995 році з метою підтримки столиці Києва і міста Торонто, як міст побратимів. Щорічно фестиваль відвідує понад 350 тисяч відвідувачів і традиційно відбувається у треті вихідні вересня. Цей фестиваль організовується Конгресом українців Канади, відділом в Торонто.

За масштабом, останніми роками Український фестиваль в Торонто випереджає фестиваль у місті Дофін. Це не дивно, оскільки Торонто – найбільше місто в Канаді, з більш ніж 120 тисячами українців і їхня кількість

⁹⁸ Лозинський Р.М., Зубик А.І., Пінчук Х.І. Українські фестивалі Канади. Розвиток українського етнотуризму: проблеми та перспективи. URL:https://www.researchgate.net/profile/Andrij-Zubik/publication/337335398_Ukrainski_festivali_Kanadi/links/5dd3262d299bf1b74b4e2633/Ukrainski-festivali-Kanadi.pdf.

зростає щорічно. У результаті цього фестиваль в Торонто став вважатися найбільшим українським фестивалем не лише в Канаді, але і в Північній Америці.

Український фестиваль в місті Монреаль, провінція Квебек, був заснований у 2000 році та традиційно проводиться у перші вихідні вересня в парку «Україна» в Монреалі. Під час фестивалю відбуваються виступи українських та українсько-канадських творчих колективів, виставки українського декоративного та образотворчого мистецтва тощо. Організатором цього фестивалю є Культурна Асоціація собору Святого Володимира. Особливість цього фестивалю полягає в тому, що він відбувається в франкомовній провінції Квебек і демонструє, як українська громада існує серед франкомовного оточення⁹⁹.

Фестиваль «Українська писанка» у місті Вегревіль, провінція Альберта, був заснований у 1973 році та традиційно проводиться у перші вихідні липня в канадському місті, де встановлено монумент другої за розміром писанки в світі – 8 метрів у довжину та 5 метрів у ширину (найбільша писанка-музей знаходиться у місті Коломия в Івано-Франківській області). Організатором цього фестивалю є Культурна Асоціація міста Вегревіль.

Додатково, важливо відзначити місто Місісога, яке розташоване поблизу Торонто і вважається шостим за розміром містом в Канаді. Щорічно наприкінці травня в Місісога відбувається фестиваль національних культур під назвою «Карассауга», у якому активну участь бере українська громада Канади¹⁰⁰.

Серед різноманіття українських фестивалів Канади слід відзначити фестиваль «Лемківська ватра», який організовує Об'єднання лемків Канади. Цей захід проводиться в поселенні Лемківська оселя біля міста Дурахам (Дарем) в провінції Онтаріо за 150 км від Торонто і вже триває 32 роки.

⁹⁹ Пінчук Х.І. Українські Фестивалі Канади. Розвиток українського етнотуризму: проблеми та перспективи: Збірник матер. V Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених. Львів, 26 квітня 2017р. Міністерство освіти і науки України, Львівський інститут економіки і туризму. Львів: ЛІЕТ. 2017. С.85.

¹⁰⁰ Пінчук Х.І. Українські Фестивалі Канади. Розвиток українського етнотуризму: проблеми та перспективи: Збірник матер. V Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених. Львів, 26 квітня 2017р. Міністерство освіти і науки України, Львівський інститут економіки і туризму. Львів: ЛІЕТ. 2017. С.88.

Більшість учасників цього фестивалю є лемками – представниками етнографічної групи українців, яка в 1940-х роках у Польщі та СРСР зазнала репресій та депортацій з рідних земель. Щорічна кількість учасників є невеликою, близько тисячі осіб, але враховуючи, що загалом у світі, осіб, які зберегли лемківську самосвідомість є небагато, фестиваль відіграє надзвичайно важливу роль у збереженні лемківської культури¹⁰¹.

Багато фестивалів в Канаді функціонують на самофінансуванні і не потребують фінансування з державних, регіональних чи місцевих бюджетів, що є важливою рисою культурного підприємництва у країні. Важливими організаціями, що сприяють культурному розвитку українців в Канаді, є різні фундації. Найбільша серед них – Українська фундація імені Тараса Шевченка, яка була створена в місті Вінніпег у 1936 році. Ця неприбуткова добродійна корпорація української діаспори Канади має на меті створення основного фонду для збереження та поширення українсько-канадської культурної спадщини та розвитку динамічної українсько-канадської спільноти. В Канаді також видається значна кількість українських газет і часописів, серед яких «Український голос», «Новий шлях», «Життя і слово», «Батьківщина» та інші¹⁰².

Українські танці є популярним видом дозвілля, як у канадсько-українських громадах, так і поза їх межами, особливо серед дітей. Крім численних самодіяльних колективів, існують і сучасні професійні ансамблі, такі як «Шумка» та «Русалка». Мистецтво розписування писанок, які в Канаді називають «українські великодні яйця», стає все популярнішим серед населення.

Політичні течії в українській діаспорі також грають важливу роль в політичному житті Канади. Багато українців бажають активно брати участь у канадських політичних процесах та балотуються на високі пости на місцевому

¹⁰¹ Лозинський Р.М., Зубик А.І., Пінчук Х.І. Українські фестивалі Канади. Розвиток українського етнотуризму: проблеми та перспективи. URL:https://www.researchgate.net/profile/Andrij-Zubik/publication/337335398_Ukrainski_festivali_Kanadi/links/5dd3262d299bf1b74b4e2633/Ukrainski-festivali-Kanadi.pdf.

¹⁰² Сковронська І.Ю. Українська еміграційна преса США і Канади як чинник утвердження Української державності. Львівський державний університет внутрішніх справ. 2016. С. 363.

рівні, в уряді та парламенті. Їхнім внеском є сприяння розвитку більш прозорих політичних процесів, захист прав меншин та зміцнення культурного різноманіття в Канаді.

Націоналістичний рух завжди залишався важливою складовою. Канада стала першою країною західного світу, яка офіційно визнала незалежність України (2 грудня 1991 року). Під час Помаранчевої Революції у 2004 році, уряд Канади спільно з організаціями українців відправив надзвичайно велику кількість досвідчених спостерігачів на вибори (близько тисячі). Діаспорні лобі грають важливу роль у сприянні зміцненню відносин між Канадою та Україною. Вони допомагають виявляти проблеми та можливості для співпраці між цими двома країнами та сприяють розвитку торгових, культурних та освітніх зв'язків¹⁰³.

Виходячи з вищезазначеного, розуміємо, що українська діаспора в Канаді є прикладом успішного поєднання збереження культурної спадщини та активного внеску у сучасне суспільство. Вплив українців в Канаді став важливою складовою культурного та політичного розвитку цієї країни і ця спільнота продовжує виконувати важливу роль у збереженні і підтримці української спадщини в Канаді та співпраці між двома країнами.

Таким чином, українські організації, політичні течії та діаспорні лобі в Канаді відіграють значущу роль у політичному та культурному житті цієї країни. Вони активно сприяють збереженню та популяризації української культури, мови та спадщини, організовують культурні заходи, свята та фестивалі, які привертають увагу як українців, так і місцевого населення. Це сприяє збереженню української ідентичності та розвитку культурного обміну між Канадою та Україною.

Політичні течії, представлені українською діаспорою в Канаді, впливають на рішення та політику Канадського уряду щодо України та регіону. Вони активно лобіюють інтереси України в Канаді, зокрема, підтримують санкції

¹⁰³ Українська діаспора: проблеми дослідження: тези доповідей Міжнародної наукової конференції, 27–28 вересня 2016 р., м. Острого. Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія». 2016. С.65.

проти Російської Федерації та зміцнюють військово-політичний контекст співпраці. Загалом, українські організації, політичні течії та діаспорні лобі в Канаді грають важливу роль у збереженні та розвитку української спадщини та підтримці України в контексті геополітичних викликів. Вони сприяють партнерству та співпраці між двома країнами та роблять важливий внесок у культурне та політичне життя Канади.

2.2. Роль української діаспори у підтримці України і налагодженні канадсько-українських громадських зв'язків

Українська діаспора в Канаді пройшла складний та контраверсійний шлях формування і вона володіє організаційними здібностями та масовими засобами інформації. Представники цієї діаспори активно беруть участь у політичному житті сучасної Канади. Діаспора активно зміцнює свої зв'язки з країною походження, що є значущим фактором та ресурсом для внутрішньої та зовнішньої політики Канади в сучасний період її історії¹⁰⁴.

Роль української діаспори в контексті відносин між Україною та Канадою визначається її значущим впливом на різні аспекти взаємодії обох країн. Українці, розселені у Канаді, стали не лише частиною нового соціокультурного середовища, але й ключовим фактором у формуванні дипломатичних, економічних та культурних зв'язків між державами. Зокрема, діаспора виступає активним посередником у розвитку економічних відносин. Її участь у торговельних та інвестиційних ініціативах сприяє зміцненню економічного партнерства між Україною та Канадою. Крім того, вона є культурним посередником, сприяючи обміну цінностями та стимулюючи взаємопізнання обох народів.

Діаспора відіграє важливу роль у дипломатичному вимірі відносин. Її активна участь у лобіюванні інтересів обох країн сприяє вирішенню спільних

¹⁰⁴ Садова У.Я. Українська міграція в умовах глобальних і національних викликів XXI століття: наукове видання. Львів. 2019. С.34.

завдань та встановленню тісних міждержавних зв'язків. Також важливою є роль діаспори в формуванні позитивного іміджу України та Канади на міжнародній арені через її участь у культурних та освітніх ініціативах.

Зміни, які сталися у світі після розпаду СРСР та світової соціалістичної системи, призвели до перегрупування сил на міжнародній арені та створили нові умови для розвитку міжнародних відносин. Інші країни, а також світове співтовариство загалом, впливали на ефективність і результативність дій України, як суб'єкта міжнародних відносин у залежності від свого ставлення та політики відносно колишніх республік СРСР¹⁰⁵. Умови, в яких українська діаспора функціонує у відносинах між Україною та Канадою, отримують особливе значення в контексті статусу «особливого партнерства» між державами.

Ефективність дій діаспори як суб'єкта сучасних міжнародних відносин залежить від двох груп факторів. Перша група факторів пов'язана з рівнем та ступенем організованості самої діаспори. Друга група факторів залежить від характеристик політичної системи країни проживання діаспори, а також від ступеня розвитку політичних, економічних і громадських свобод в приймаючому суспільстві. Діаспори зазвичай відносяться до неекономічних груп тиску, оскільки їхні лобістські зусилля спрямовані на досягнення цілей, які не мають прямого відношення до економічних питань. Зазвичай діяльність етнічних груп у сфері зовнішньої політики є допоміжною і викликана конкретною міжнародною ситуацією¹⁰⁶.

Успішна етнічна мобілізація, тобто включення етнічної групи в політичне життя країни для захисту своїх інтересів, зазвичай ґрунтується на внутрішніх характеристиках діаспори. Серед них важливі риси включають розвинену організаційну структуру та єдність в ідеології та цілях для більшості членів етнічного співтовариства. Зазвичай ці цілі пов'язані з країною походження.

¹⁰⁵ Шадріна Т. Українська діаспора в Канаді: мова «чужої» країни. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. 2016. № 2 (36) С. 309.

¹⁰⁶ Дубов Д., Дубова С. Політика культурної дипломатії як механізм реалізації стратегічних комунікацій держави. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2017. Вип. 46. С. 64.

У випадку української етнічної групи в Канаді, високий рівень внутрішньої організації було досягнуто завдяки висуненню єдиної мети, спільній для більшості членів групи. Ця мета полягає в досягненні статусу незалежної держави для України. Таким чином, формулювання цілей приватного характеру та розвиток діаспорного організму були взаємопов'язаними і спрямованими на досягнення загальної мети¹⁰⁷.

Після розпаду СРСР українсько-канадські відносини пройшли три основні етапи:

1. Перший етап (з 24 серпня по 1 грудня 1991 року) характеризувався активною роллю української спільноти в Канаді. Використовуючи свою етнічну пресу та інші форми тиску на законодавчі та виконавчі органи влади, а також завдяки активній діяльності УКК, українська діаспора зробила значний внесок у формування міжнародного співтовариства уявлення про Україну, як незалежну державу, що прагне до демократичних перетворень та розбудови ринкової економічної системи. Канадський уряд підтримував ці цілі, оскільки вважав Україну стабілізуючим фактором у східноєвропейському регіоні після розпаду СРСР.

2. Другий етап (з грудня 1991 року до початку 1993 року) відзначався розвитком стратегії співробітництва Канади з Україною. Стратегія базувалася на підтримці демократичних перетворень, переходу до ринкових механізмів господарювання та політичних та законодавчих реформ в Україні. Також вона спрямована на захист канадських економічних інтересів у регіоні. Українська діаспора грає активну роль у формуванні українсько-канадських відносин, використовуючи свій досвід роботи в державних структурах та контакти з представниками канадського федерального уряду.

3. Третій етап (з 1993 року і до сьогодні) характеризується подальшим розвитком співпраці між Канадою та Україною. Українська діаспора продовжує брати активну участь у формуванні та розвитку двосторонніх відносин, як

¹⁰⁷ Коляда О.В., Райчева А.О. Українська діаспора як чинник поглиблення зовнішньоекономічних відносин країни. Економіка і суспільство. світове господарство і міжнародні економічні відносини. Випуск № 15. 2018. С. 34.

консультанти, виконавці або менеджери міжнародних програм. Третій етап характеризується створенням численних двосторонніх програм та активним зусиллям у їх виконанні. Даний етап характеризується зміщенням акценту з вищого державного рівня на конкретних виконавців угод і програм у сферах державного управління, охорони здоров'я, навколишнього середовища, освіти, сільського господарства та розвитку громадянського суспільства в Україні. Представники української діаспори виступають ініціаторами цих програм та ініціатив, співпрацюючи з урядами України і Канади¹⁰⁸.

Наведені етапи відображають важливі кроки у розвитку відносин між Канадою та Україною, а також вплив української діаспори на цей процес. Але, варто зазначити, що після повномасштабної війни в Україні від лютого 2022 року, представники канадської діаспори почали активніше підтримувати українців як благодійництвом, так і публічними заходами.

Представники української діаспори розширили свою благодійну діяльність від початку повномасштабного вторгнення Росії в Україну, спрямовану на надання допомоги потребуючим в Україні. Проте, водночас почали з'являтися критичні огляди щодо повільних темпів економічних і політичних змін в українському суспільстві від представників діаспори. Більшість канадців українського походження використовують можливість допомогти історичній Батьківщині, працюючи в благодійних організаціях і беручи участь в гуманітарних акціях, залучаючи канадців неукраїнського походження до цієї роботи.

Варто зауважити, що українська діаспора впливає на політику Канади щодо незалежної України через організаційні структури, такі як Конгрес Українців Канади, Канадсько-українська фундація та Консультативна Рада при міністрах закордонних справ Канади. Ці організації виходять за рамки етнічних спільнот і відіграють важливу роль у формуванні політики Канади стосовно

¹⁰⁸ Коляда О.В., Райчева А.О. Українська діаспора як чинник поглиблення зовнішньоекономічних відносин країни. Економіка і суспільство. світове господарство і міжнародні економічні відносини. Випуск № 15. 2018. С. 35.

України. Тим не менш, ці структури, на відміну від інших, часто виконують допоміжну функцію¹⁰⁹.

Зовнішньополітичний курс Канади відносно незалежної України формується на основі національних інтересів Канади та враховує позицію країни на міжнародній арені. Українська діаспора відіграла важливу роль у створенні позитивного іміджу незалежної України в Канаді, сприяючи популяризації української внутрішньої та зовнішньої політики. Це сприяло формуванню дружніх і вигідних відносин між обома країнами.

Діаспорні організації грають важливу роль у різних аспектах життя країни проживання, бути не лише носіями етнокультурних традицій, але й політичним інструментом. Діаспора може сприяти виконанню зовнішньополітичних цілей держави – «національного ядра». Підтримка, розширення і зміцнення зв'язків з діаспорою спрямовані на досягнення конкретних політичних і економічних цілей. Це включає в себе використання інтелектуальних, політичних та економічних ресурсів діаспори для встановлення близьких стосунків з країнами, де проживають представники діаспори, підвищення впливу держави на світовій арені та підвищення іміджу держави¹¹⁰.

У сучасний період Україна переживає радикальні зміни у соціально-економічних відносинах та організації життя країни. Однак головним чинником, спроможним забезпечити ці зміни в умовах постіндустріальної інформаційної епохи, є людський капітал. Варто зауважити, що і національне суспільство України має свої унікальні риси, які можуть бути складні [61, с.30].

Дослідження показують, що формування національної ідеї в українському закордонному співтоваристві суттєво впливає на такі чинники:

- політична, економічна та соціальна стабільність в Україні;

¹⁰⁹ Конон Н.С., Скребнева А.В. Українсько-канадські відносини: сучасний стан та перспективи розвитку. Грані. 2016. № 2 (130). С. 29.

¹¹⁰ Надтока Г.М., Потіха З.А. Українська діаспора в Канаді: історіографічний огляд. Вісник Черкаського університету. 2021. №2. С.26.

- поступовий розвиток демократичних засад державотворення, українського інформаційного та культурного простору, національної мови та освіти;
- збереження традицій;
- підтримка національних товариств і об'єднань;
- створення правових механізмів для задоволення потреб;
- впровадження матеріальних та моральних стимулів;
- сприяння можливості спілкування з співвітчизниками;
- участь у процесах формування Української держави;
- підготовка кадрів для роботи з національними меншинами¹¹¹.

Важливо зазначити, що діаспора в розумінні етнополітології розглядається як форма адаптації мігрантів до соціального і культурного середовища суспільства, яке їх приймає. Суттєвим показником такого способу життя є наявність економічних і соціальних інститутів, таких як: кооперативи, підприємства, культурно-просвітницькі та релігійні організації та установи, які обслуговують специфічні потреби етнічних громад і забезпечують їх стійкість до зовнішніх впливів. Практика у Канаді базується на принципах плюралізму і історично обумовлена тим, що нові жителі об'єктивно були змушені об'єднуватися в асоціації для досягнення, як абстрактних політичних, так і повсякденних практичних цілей, поза будь-яким впливом чи контролем держави і це сформувало певні навички самоорганізації для вирішення політичних і суспільних питань.

Співпраця між українськими науковцями з різних країн продовжує плідно розвиватися. Зарубіжні вчені активно беруть участь у становленні та розвитку демократичних інститутів в незалежній Україні, у процесі ринкової трансформації економіки та діляться своїм досвідом у культурній, науковій та освітній сферах.

¹¹¹ Черненко Т. В. Сучасний вимір публічної дипломатії в системі стратегічних комунікацій. Стратегічні пріоритети. 2016. № 4 (41). С.65.

Співробітництво між західною діаспорою та Україною передбачає обмін студентами та викладачами, а також науковою літературою та інформацією. Це сприяє взаємному розвитку, підвищенню професійного рівня і, головне, консолідації етнічних українців, репрезентації держави на міжнародному рівні та визнанню її на світовому освітньому ринку як повноцінного партнера. Також налагоджена тісна співпраця між діаспорою та Центральним державним архівом музею літератури та мистецтва (ЦДАМЛМ), який отримав твори В. Винниченка, Е. Андіївської, О. Ольжича та інших українських авторів¹¹².

Щороку завдяки діаспорі збагачуються фонди художніх, історичних, краєзнавчих музеїв, бібліотек, картинних галерей, включаючи такі місцевості, як: Львів, Харків, Одеса, Дніпропетровськ, Тернопіль, Канів та Державний історичний заповідник «Києво-Печерська лавра», а також Національна бібліотека імені В. Вернадського та інші культурні заклади.

Ця підтримка має значний вплив на розвиток освіти, науки та культури в Україні, завдяки фінансуванню відповідних проєктів. Представники української діаспори також брали активну участь у виборчих процесах в Україні як міжнародні спостерігачі, сприяючи таким чином процесу демократизації політичних інститутів у нашій державі.

При переході до ринкових відносин в Україні виникли дуже важливі питання. Представники української діаспори надали вагому підтримку, яка проявлялася в наступному:

- надходження інвестицій в економіку та культуру від українських бізнесменів з-за кордону;
- створення спільних підприємств та розвиток взаємовигідної кооперації;
- допомога у відкритті торговельних і культурно-просвітницьких установок на історичній батьківщині;

¹¹² Куц І.В. Українська діаспора в Канаді. Освіта, наука та виробництво: розвиток і перспективи: матеріали II Всеукраїнської науково-методичної конференції, м. Шостка, 20 квітня 2017 р. Суми: СумДУ. 2017. С. 52.

- забезпечення технічним і медичним обладнанням, гуманітарною допомогою сиріт, інтернатів, загальноосвітніх і музичних шкіл, лікарень, а також тих, хто постраждав від Чорнобильської катастрофи;
- фінансування виступів українських спортсменів на світовій арені;
- встановлення премій за значні досягнення української еліти в розвитку освіти, науки, літератури, мистецтва;
- оплата навчання у престижних навчальних закладах Америки та Європи для української молоді, вчених та представників різних професій;
- надання стипендій та наукових дотацій¹¹³.

Однією з важливих подій у взаємовідносинах між Україною та Канадою є укладання угоди про вільну торгівлю. Положення цієї угоди сприяють зміцненню торговельних та економічних відносин, охоплюючи різні аспекти, такі як торгівля промисловими та сільськогосподарськими товарами, захист інтелектуальної власності та регулювання державних закупівель.

Угода про вільну торгівлю між Україною та Канадою (CUFTA) була підписана 11 липня 2016 року і набула чинності 1 серпня 2017 року. Відповідно до положень CUFTA, Канада скасувала 98% мит для українських товарів. Деякі види сільськогосподарських продуктів з України поставляються до Канади з нульовим митом, але в межах квот. Зі свого боку, Україна скасувала імпорتنі мита на 72% товарів з Канади¹¹⁴.

Представники діаспори доклали значних зусиль, знань для створення організацій, фондів та фірм, які надавали фінансову та гуманітарну підтримку для розвитку держави. Деякі з видатних організацій та їхні внески включають:

- Фонд «Допомагаймо Україні», який виділив понад 1 мільйон доларів на допомогу жертвам Чорнобиля в 1992-1993 роках.
- Суспільна служба українців Канади, яка фінансувала закупівлю ліків для чорнобильських інвалідів на суму 500 мільйонів карбованців.

¹¹³ Дзюбленко І. М. Тенденції розвитку українсько-канадських відносин у контексті культурної дипломатії. Політикус: наук. журнал. 2021. № 5. С. 31.

¹¹⁴ Яценко О.К. Торговельно-економічне співробітництво України та Канади в умовах сучасних інтеграційних процесів. Глобальні та національні проблеми економіки. Львів: Політехніка. 2016. С. 68.

– Товариство об'єднаних українських канадців, яке щорічно надає підтримку Інституту експериментальної патології, онкології та радіобіології НАН України у виділенні необхідних реактивів.

– Українська Державницька Організація Канади, яка надала благодійну допомогу загальною вартістю 15 мільйонів доларів.

– Світова фундація українських лікарських товариств, яка надала гуманітарну допомогу українським медичним та культурно-освітнім установам на суму понад 400 тисяч доларів у 1995–1997 роках¹¹⁵.

Отже, з урахуванням вищевикладеного можна висловити твердження, що українська діаспора відіграла значущу роль у популяризації української внутрішньої та зовнішньої політики. Це сприяло активному розвитку дружніх та взаємовигідних стосунків між Україною та Канадою. Канада надавала Україні значну гуманітарну допомогу, навчала українських військових, надала фінансову допомогу для стабілізації української економіки та вирішення гуманітарних проблем, сприяла реформам та боротьбі з корупцією в Україні.

Однією з причин, через яку українсько-канадські відносини досягли такого рівня, залишається наявність масштабної, соціально та політично активної української діаспори, яка відіграла важливу роль як політичний та гуманітарний фактор протягом більше століття.

Таким чином, сучасний стан україно-канадських публічних відносин відіграє ключову роль для України, оскільки наша держава переживає найважчі періоди і Канада надає нам неоціненну підтримку. Канада також підтримує демократичні зміни в Україні, надаючи політичну, фінансову та технічну підтримку важливим реформам в Україні.

¹¹⁵ Яценко О.К. Торговельно-економічне співробітництво України та Канади в умовах сучасних інтеграційних процесів. Глобальні та національні проблеми економіки. Львів: Політехніка. 2016. С.90.

РОЗДІЛ 3

ПУБЛІЧНА ДИПЛОМАТІЯ ТА ІНІЦІАТИВИ УКРАЇНЦІВ В КАНАДІ

3.1. Сучасний стан реалізації публічної дипломатії в Україні: стратегічні та інституційні засади

У сучасному контексті, коли Україні потрібна підтримка світового співтовариства, важливим стає підвищення міжнародного іміджу країни і це частково досягається за допомогою публічної дипломатії. Публічна дипломатія визнається як система комунікацій України з іноземними суспільствами, що включає у себе комунікацію та взаємодію спеціальних установ країни з громадянами інших держав. Основною метою публічної дипломатії є створення сприятливого громадського відношення, довіри та взаєморозуміння, що відповідає національним інтересам та цілям зовнішньої політики.

З початку 2015 року Україна активно розвиває публічну дипломатію¹¹⁶. У грудні 2015 року було створено в Міністерстві закордонних справ самостійний структурний підрозділ, який нині відомий як Департамент публічної дипломатії та комунікацій. Головними завданнями цього підрозділу стали:

1. Розвиток відносин із громадськістю, громадськими об'єднаннями та ЗМІ інших країн та України.
2. Реалізація іміджевих, інформаційних та культурних проєктів України за кордоном (проєктний менеджмент).
3. Координація заходів інших органів виконавчої влади в цих сферах¹¹⁷.

Для досягнення цих цілей були створені три відділи: культурної дипломатії, іміджевих проєктів та зв'язків із медіа, включаючи он-лайн-платформи. Механізм взаємодії цих структурних одиниць мав такий сценарій:

¹¹⁶ В МЗС створено новий напрям роботи – публічна дипломатія. Міністерство закордонних справ України: офіційний сайт. 22 грудня 2015 р. URL: <https://mfa.gov.ua/news/43433-v-mzs-stvoreno-novij-napryam-robotipublichna-diplomatija>.

¹¹⁷ Мусієнко Н. Завдання і можливості культурної дипломатії у розвитку сучасної держави та інституті в громадянського суспільства в Україні (програмний документ). Агора. 2016. Випуск 14. С. 93.

відділи культурної дипломатії та іміджевих проєктів створювали інформаційний контент, який далі передавався працівниками третього відділу до різних медіа, включаючи традиційні ЗМІ, он-лайн-платформи, соціальні мережі тощо¹¹⁸. Для забезпечення кадрового складу нового підрозділу був проведений конкурс всередині Міністерства закордонних справ. У склад Управління публічної дипломатії увійшли працівники колишнього Департаменту світового українства та культурно-гуманітарного співробітництва, Департаменту політики і комунікацій, а також дипломати, які повернулися з-за кордону, і випускники Дипломатичної академії.

Управління публічної дипломатії брало участь у розробці стратегічних документів, спрямованих на ефективну реалізацію публічної та культурної дипломатії в Україні. До них входять Концепція популяризації України в світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі, Доктрина інформаційної безпеки України, Закон «Про дипломатичну службу» 2018 р.¹¹⁹, Стратегія сталого розвитку «Україна – 2020»¹²⁰ та Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України на 2021-2025 роки¹²¹. Окремо можна розглядати Стратегію розвитку народної дипломатії через мережу GLOBAL UKRAINIANS на 2017-2018¹²².

22 грудня 2015 року було засновано Управління публічної дипломатії у Міністерстві закордонних справ України, яке включало відділ культурної дипломатії. Крім того, існує 20 культурно-інформаційних центрів, які опікуватимуться управлінням публічної дипломатії¹²³.

¹¹⁸ В МЗС створено новий напрям роботи – публічна дипломатія. Міністерство закордонних справ України: офіційний сайт. 22 грудня 2015 р. URL: <https://mfa.gov.ua/news/43433-v-mzs-stvoreno-novij-napryam-robotipublichna-diplomatija>.

¹¹⁹ Про дипломатичну службу: закон України від 7 червня 2018 року № 2449-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text>.

¹²⁰ Про Стратегію сталого розвитку: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>.

¹²¹ Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021–2025. Міністерство закордонних справ України від 24.03.2021 р. URL: <https://cutt.ly/ARoTLYt>.

¹²² Стратегія розвитку народної дипломатії через мережу Global Ukrainians на 2017–2018 роки. С. 3–29. URL: <https://global-ukraine.com/wp-content/uploads/2017/01/2017-01-18-Global-Ukrainians-Final-Strategy-UKR.pdf>.

¹²³ В МЗС створено новий напрям роботи – публічна дипломатія. Міністерство закордонних справ України: офіційний сайт. 22 грудня 2015 р. URL: <https://mfa.gov.ua/news/43433-v-mzs-stvoreno-novij-napryam-robotipublichna-diplomatija>.

Серед досягнень Українського інституту за 2020 рік можна відзначити проведення досліджень щодо сприйняття України в світі, реалізацію 84 проєктів у 21 країні, запуск 17 довгострокових програм та затвердження стратегії діяльності до 2024 року¹²⁴.

Координацію роботи культурно-інформаційних центрів здійснюють не лише Міністерство закордонних справ України, а також Міністерство інформаційної політики, Міністерство культури України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство молоді та спорту України, а також Державний комітет телебачення та радіомовлення України.

Для виконання завдань публічної дипломатії була налагоджена співпраця Міністерства закордонних справ з Міністерством культури, інформаційної політики, молоді та спорту (яке нині перейменовано в Міністерство культури, молоді та спорту України), а також з посольствами і Українським інститутом тощо. Результатом співпраці між Управлінням публічної дипломатії (УПД) Міністерства закордонних справ, Міністерством інформаційної політики (МІП) та Міністерством економічного розвитку, торгівлі та сільського господарства України (МЕРТ) є поширення іміджевої літератури за кордоном та проведення інформаційної кампанії в рамках III Міжнародної конференції з питань реформ в Україні у Торонто (2-4 липня).

У співпраці з МІП, МЕРТ, UkraineInvest, Export Promotion Office, та проєктами Ukraïner та Discover Destination UA було розроблено базу мультимедійних матеріалів для подальшого використання. Міністерства та відомства продовжують спільно просувати бренд «Ukraine NOW». У рамках бюджетної програми щодо міжнародного позитивного іміджу України, лише у 2019 році було проведено 326 заходів, включаючи 190 іміджевих проєктів. Міжнародні проєкти, підтримані Українським культурним фондом, були реалізовані в співпраці з організаціями з 15 країн та досягли аудиторії

¹²⁴ Мусієнко Н. Культурна дипломатія України в контексті проблем євроінтеграції та міжнародних економічних стосунків. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/20830/3/2015_Musienko_Kulturna_dyplomatiia.pdf.

приблизно 5 мільйонів осіб. У результаті участі у міжнародних книжкових ярмарках українськими видавцями було укладено десятки угод.

У 2016 р. Н. Мусієнко відзначала, що існують численні проблеми, які ускладнюють ефективну реалізацію публічної дипломатії в Україні, включаючи:

1. Низьку обізнаність про Україну у світі. Багато людей за межами України мають обмежені знання про країну, її культуру, історію і досягнення.

2. Відсутність сталого образу та єдиного голосу України за кордоном. Важко визначити чіткий і стійкий образ України, іноді країна видає суперечливі сигнали або не має єдиного голосу на міжнародній арені.

3. Стереотипне сприйняття країни через призму проблем. Україна часто сприймається світом через призму проблем, таких як: війна, бідність, корупція і політична турбулентність.

4. Недостатня інституційна та фінансова спроможність державних органів влади забезпечити стале впровадження довгострокових проєктів у сфері публічної дипломатії.

5. Сфокусованість України на внутрішніх проблемах. Україна часто зосереджена на вирішенні внутрішніх проблем, що може відволікати увагу від реалізації публічної дипломатії.

6. Актуальні проблеми й виклики. Зовнішня збройна агресія та окупація, поширеність популістських трендів, брак довіри до державних інституцій і незавершеність реформ в країні ускладнюють реалізацію публічної дипломатії¹²⁵.

Отже, можна зробити висновок, що на сьогоднішній день публічна дипломатія в Україні доволі успішно здійснюється і приносить певні результати, але ще є над чим працювати. Є кілька основних завдань, які уряд України повинен реалізувати, включаючи:

- тісну співпрацю з українською діаспорою в галузі освіти;

¹²⁵ Мусієнко Н. Культурна дипломатія України: стратегія копродукції. Політика культурної дипломатії: стратегічні пріоритети для України: зб. наук.-експерт. матеріалів / за заг. ред. О. П. Розумної, Т.В. Черненко. Київ: НІСД. 2016. С.71.

- визначення та подальше поширення «брендових» характеристик держави;
- покращення становища свого народу та зростання реальних доходів;
- підвищення авторитету України на міжнародній арені;
- прийняття більш ефективних заходів щодо боротьби з корупцією;
- забезпечення прозорості у прийнятті рішень;
- модернізацію у галузі технологій та науки, а також удосконалення існуючих інформаційних джерел, які працюють на захист національних інтересів поза межами України.

Серед основних внутрішніх проблем, які перешкоджають створенню позитивного образу, зазначаються відсутність реформ та економічна криза, недосконале законодавство та його постійні зміни. Також існують проблеми недостатнього фінансування державних програм для популяризації України за кордоном, відсутність висококваліфікованих кадрів у галузі публічної та культурної дипломатії в уряді України та відсутність чіткої довгострокової стратегії розвитку внутрішньої та зовнішньої культурної політики¹²⁶.

Отже, сучасний стан реалізації публічної дипломатії в Україні характеризується наявністю державних підрозділів та організацій, метою яких є забезпечення публічної дипломатії. Проте, через вищезазначені фактори, які перешкоджають ефективній реалізації, Україна стикається з ситуацією, де публічна дипломатія не досягає своєї максимальної ефективності.

3.2. Перспективи співробітництва з українською діаспорою в Канаді

Фактично, українське суспільство в Канаді є діючим і глибоко інтегрованим в місцеву спільноту, що надає йому можливості впливу і

¹²⁶ Паніна І. Культурна дипломатія у стратегії національного брендингу України. Збірник наукових праць. 2021. Випуск 1 (26). С. 51.

здатність лобіювати інтереси України. У багатьох містах Канади представники української діаспори відкривають національні виставки, магазини або музеї. Діяльність цих організацій і заходи, які вони проводять, свідчать про активну роль українців за кордоном у популяризації України. Однак, для досягнення бажаних результатів у цьому напрямку, держава повинна взяти на себе роль координатора та, в деяких випадках, фінансового підтримувача.

Для зовнішньої політики України співпраця та вплив української діаспори в Канаді є критично важливими. Це можливо досягти тільки у випадку, якщо представники української діаспори в Канаді будуть зацікавлені та матимуть стимул діяти для розвитку України. Важливо, щоб країна приймала рішення, які спільно об'єднують діаспорну спільноту за кордоном з батьківщиною¹²⁷.

Українська діаспора в Канаді має високий ступінь позиціонування, що дає можливість надавати як довгострокову, так і короткострокову підтримку Україні, особливо з моменту початку кризи у 2014 році. Для подальшого впливу на зовнішньополітичний курс України важливо залучити підтримку саме тієї спільноти, яка має більше міжнародних зв'язків, є більш організованою та вагомою для України.

Співробітництво України з українською діаспорою в Канаді можливе в трьох варіантах:

1. Політика поточного курсу передбачає залишення розвитку на тому етапі, на якому він знаходиться зараз і не відбувається прийняття нових заходів для активізації української діаспори в Канаді у реалізації зовнішньої політики України. Цей варіант політики є найбільш доцільним, оскільки він не має недоліків і не призведе до виникнення нових проблем. Завдяки багаторічному досвіду співробітництва з українським урядом, українська діаспора є важливою

¹²⁷ Черненко Т. В. Сучасний вимір публічної дипломатії в системі стратегічних комунікацій. Стратегічні пріоритети. 2016. № 4 (41). С.64.

групою тиску, яка вже давно активно включена в процес формування відносин між Україною та Канадою¹²⁸.

Українські канадці протягом багатьох років виступають ініціаторами та активними учасниками в численних проєктах та програмах двостороннього співробітництва. Вони займають різні ролі, як виконавці, керівники, експерти та консультанти, що сприяло формуванню дружніх та вигідних відносин між обома країнами. Українська діаспора вже давно відіграє значну роль у формуванні іміджу незалежної України в Канаді та в популяризації внутрішньої та зовнішньої політики України, сприяючи формуванню дружніх та вигідних відносин між двома країнами. Відповідно початок нового курсу у взаємовідносинах може спричинити нові виклики та перешкоди.

2. Логічним буде розглянути питання запровадження подвійного громадянства в Україні. Можливість подвійного громадянства може сприяти більш активній участі діаспори в житті країни походження, полегшуючи поїздки, знімаючи обмеження на проведення деяких операцій (наприклад, тимчасова робота або придбання землі у власність), з якими стикаються іноземці і забезпечуючи доступ до державних послуг і суспільних благ. У більш широкому сенсі подвійне громадянство може сприяти збереженню емоційного зв'язку з країною походження, тим самим стимулюючи продовження контактів і інвестицій¹²⁹.

Крім того, подвійне громадянство може позитивно вплинути на приплив трудових ресурсів в Україну і залучення економічних можливостей країни другого громадянства українців. Воно сприятиме спрощенню ведення бізнесу для підприємців, а також покращить правовий і соціальний захист українців за кордоном. Проте, в українському контексті подвійне громадянство може мати і негативні наслідки. Воно може гальмувати процес формування спільних цінностей і пріоритетів розвитку нації, а також призвести до поділу народу.

¹²⁸ Михайлюк В.В. Українсько-канадське співробітництво: пріоритети XXI століття. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2018. № 5 (246). С. 48

¹²⁹ Там само. С.48.

Додатково, інститут подвійного громадянства може негативно позначитися на юридичному зв'язку між громадянином і державою, що може послабити систему держави. Розповсюдження практики подвійного громадянства може призвести до міжнародних конфліктів, а також послабити здатність держави впливати на своїх громадян і захищати їх інтереси за кордоном. Біпатризм також може використовуватися для ухилення від обов'язків громадянина перед державою, таких як військова служба та сплата податків, а також для полегшення кримінальної діяльності. Отже, прийняття закону про подвійне громадянство може посилити співробітництво з діаспорною групою в Канаді, але потягне за собою низку інших проблем для країни в цілому, які перекреслюють ефективність цього підходу.

3. Україна може спробувати мобілізувати кошти української діаспори в Канаді шляхом випуску облігацій для діаспори. Ця стратегія передбачає розміщення облігацій серед членів діаспори з різними фінансовими можливостями. Переваги цієї політики включають можливість залучення фінансово грамотних мігрантів з невеликими сумами, випускаючи облігації з номіналами від 100 до 1000 доларів. Також можуть бути видані облігації з вищими параметрами для більш заможних мігрантів, груп діаспори та інституційних інвесторів. Кошти, зібрані в результаті розміщення облігацій для діаспори, можуть бути використані для фінансування проєктів, спрямованих на забезпечення певних переваг сім'ям або громаді на Батьківщині, таких, як будівництво житла, шкіл, лікарень і інфраструктурних проєктів¹³⁰.

Заощадження діаспори часто представлені грошми, що зберігаються в готівковій формі або на низькодохідних банківських рахунках у країнах призначення, тому пропозиція облігацій для діаспори з річною процентною ставкою в 4-5% може бути привабливою для інвесторів. Члени діаспори, завдяки своїм знанням про рідну країну, можуть бути більш стабільним джерелом фінансових ресурсів і менш схильні до ризику, так як вони розуміють

¹³⁰ Михайлюк В.В. Українсько-канадське співробітництво: пріоритети XXI століття. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2018. № 5 (246). С. 49.

місцеві умови та можуть ефективніше управляти місцевою валютою. Ця стратегія може допомогти Україні отримати підтримку від своєї діаспори в Канаді та залучити їхні фінансові ресурси для розвитку країни. Але, незважаючи на наявність переваг запропонованої політики, приймаючи рішення щодо реалізації цього підходу, є вірогідність стикнутися із наступними проблемами:

1. Низькі обсяги продажу облігацій через недостатню фінансову грамотність представників діаспори.

2. Потреба в розробці ще однієї програми для інформування та залучення української діаспори до фінансового сектору (конкретно, до процесу купівлі-продажу облігацій) і переконання їх у тому, чому це важливо.

3. Випуск спеціальних облігацій може виявитися недостатнім для того, щоб діаспорна спільнота Канади могла продовжувати впливати на зовнішньополітичну діяльність України у такій мірі, як це необхідно.

Таким чином, співробітництво з українською діаспорою в Канаді відкриває безліч можливостей для України. Спільні культурні події та обмін досвідом допомагають популяризувати українську культуру та історію в Канаді, що збагачує взаємне розуміння. Лобіювання та політичний вплив української діаспори можуть сприяти покращенню відносин між країнами та підтримці України в міжнародних справах. Гуманітарна допомога від діаспори є важливою для України, особливо під час кризи. Крім того, співпраця в економічних питаннях сприяє розвитку торгівлі та інвестицій між країнами. Усі ці можливості співробітництва з українською діаспорою в Канаді сприяють покращенню іміджу України та зміцненню відносин між країнами.

3.3. Заходи по формуванню іміджу України в Канаді

У сучасному світі, де важливим аспектом зовнішньої політики стала публічна дипломатія, формування іміджу країни в очах інших країн стає надзвичайно важливим завданням. Україна, зі своєю історією, культурною

спадщиною та складною геополітичною ситуацією, активно використовує публічну дипломатію для формування свого іміджу в Канаді. Першим і важливим аспектом впливу заходів на формування іміджу України в Канаді є культурний обмін¹³¹.

Українська діаспора в Канаді, зокрема політичні та економічні кола, відзначаються великою роллю, що суттєво вплинула на їхню підтримку України під час політичної кризи 2013 року, що можна розцінювати як лобіювання інтересів України в той період. Від самого початку Євромайдану, українські канадці виступили активними прихильниками руху, виражаючи своє ставлення до Президента В. Януковича. Акції солідарності, проведені «Спілкою української молоді» у Едмонтоні та учасниками української двомовної програми у Шервуд Парку, свідчать про активну підтримку канадської української громади. Ініціатива «Євромайдан Канада», яку запровадив Конгрес українців Канади, визначається як рух, спрямований на об'єднання українських канадців навколо Євромайдану та просвітницьку роботу в Канаді¹³².

Дії української діаспори виявились дієвими в лобіюванні канадського уряду на користь вільних, справедливих і демократичних реформ в Україні. Внаслідок цього, Канада зайняла негативну позицію щодо української політики Росії, визнавши нову владу в Україні та вживаючи заходи щодо підтримки українського уряду.

Прем'єр-міністр Канади, Стівен Гарпер, відвідав Україну в березні 2014 року, де обговорив з прем'єр-міністром А. Яценюком питання зони вільної торгівлі та надання допомоги для реформ. Події в Україні активно відслідковувалися канадським урядом, а підтримка у вигляді фінансової допомоги була надана на боротьбу з корупцією та створення незалежної судової системи. У червні 2014 року, під час тривалої політичної кризи в Україні, С. Гарпер вирішив здійснити другий візит, особисто взявши участь у

¹³¹ Шмигаль: Спільна робота з українською діаспорою демонструє світу, що Україна змінюється. 2020. URL: <https://interfax.com.ua/news/political/696098.html>.

¹³² Трофименко А.В. Етнічні меншини як суб'єкти лобіювання в Канаді. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: «Історія. Політологія». 2014. Випуск 9. С.136.

інаугурації новообраного Президента України, Петра Порошенка. Канадський уряд, визначаючись як один із найактивніших критиків дій Росії в Україні та на Криму, підтримав цей курс¹³³.

Українській еміграції в Канаді притаманні важливі риси:

- відкритість та толерантність до культур та народів країни-реципієнта.
- вільну взаємодію з іншими культурами.
- відданість національним кореням та спадковий зв'язок з усіма хвилями еміграції у справі збереження та збагачення традицій, віри, мови та духовності.
- взаємодію між українськими діаспорами в усьому світі та збереження відчуття приналежності до української національної культури.
- відчуття причетності до культуротворення на батьківщині¹³⁴.

Публічна та культурна дипломатія держави спрямована на вплив на політичну, культурну та економічну еліту інших держав та транснаціональних акторів з метою пояснення та просування своїх культурних ідеалів та системи цінностей. Публічна та культурна дипломатія також має за мету забезпечення підтримки міжнародною спільнотою власних національних економічних і політичних цілей та національної безпеки. Обидва формати використовуються провідними країнами світу для покращення власного іміджу та конкурентоспроможності, досягнення основних цілей зовнішньої політики держави, реалізації державної культурної політики, популяризації власної культури, посилення культурної присутності у світі, створення єдиної гуманітарної площі для країни, культурного обміну, нарощування потенціалу «м'якої», «розумної» сили та «символічного» капіталу, брендингу міст та регіонів, сприяння економічному розвитку держави та освоєнню нових ринків. Головними принципами культурної дипломатії є готовність до міжкультурних

¹³³ Трофименко А.В. Етнічні меншини як суб'єкти лобіювання в Канаді. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: «Історія. Політологія». 2014. Випуск 9. С.136.

¹³⁴ Культурно-гуманітарна взаємодія. Офіційний сайт Посольства України в Канаді. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/kulturno-gumanitarna-vzayemodiya>.

комунікацій та міжкультурного діалогу, толерантність та відкритість до інших культур. Культурна дипломатія сприяє створенню атмосфери міжнародної довіри, підтримки, діалогу та взаєморозуміння¹³⁵. Отже, досвід культурної дипломатії полягає у створенні умов для успішної промоції національної культури у світі шляхом реалізації послідовної та систематичної діяльності, визначеної заздалегідь векторами та пріоритетами. Важливим етапом інституціоналізації є визначення суб'єктів цієї діяльності. У цьому контексті, першочерговими суб'єктами є культурні інституції, в нашому випадку – і культурні та громадські організації канадських українців.

Україна зараз активно працює над розвитком культурної дипломатії, як на національному, так і на міжнародному рівні. Брак інформації про сучасну Україну потрібно ліквідувати як на внутрішньому, так і на міжнародному рівні, щоб це не заважало країні знаходити розуміння, підтримку та розвивати співпрацю з міжнародними партнерами. Для подолання цієї проблеми важливо активізувати спільні зусилля всіх сторін, включаючи владу, громадські організації, бізнес та благодійні фонди, а також українські діаспори.

У жовтні 2016 року була прийнята Концепція популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі¹³⁶. Ця Концепція визначила наступні цілі:

- популяризація України у світових та національних інформаційних ресурсах іноземних держав для захисту її інтересів і зміцнення національної безпеки;
- формування позитивного іміджу країни шляхом висвітлення об'єктивної інформації про її конкурентні переваги та досягнення на світовій арені;

¹³⁵ Мателешко Ю.П. Особливості, тенденції та перспективи розвитку інституційних та нормативно-правових засад культурної дипломатії України. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ». 2022. Вип. 2 (29). С.52.

¹³⁶ Про схвалення Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі: Розпорядження КМУ від 11 жовтня 2016 р. № 739-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/739-2016-%D1%80>.

– забезпечення на міжвідомчому рівні постійної оперативної та скоординованої діяльності для підготовки та поширення інформації про Україну та її регіони в світовому інформаційному просторі з метою підвищення інвестиційної та туристичної привабливості країни¹³⁷.

Для реалізації цієї Концепції у червні 2017 року уряд створив Міжвідомчу комісію з питань популяризації України у світі [59]. Ця комісія включає в себе представників різних міністерств та офісів для покращення координації та виконання завдань, пов'язаних із публічною дипломатією та популяризацією України.

Основні завдання Міжвідомчої комісії з питань популяризації України у світі включають наступне:

1. Сприяння забезпеченню координації дій центральних і місцевих органів виконавчої влади під час реалізації Концепції популяризації України у світовому інформаційному просторі.
2. Розгляд питань, пов'язаних із формуванням позитивного іміджу України у світовому інформаційному просторі.
3. Забезпечення на міжвідомчому рівні постійної скоординованої діяльності з підготовки та поширення у світовому інформаційному просторі правдивої інформації про Україну¹³⁸.

Ця комісія вивчає результати діяльності центральних органів виконавчої влади, установ, підприємств та організацій, щодо популяризації України, моніторить стан виконання цього завдання відповідними установами, бере участь у розробці проєктів нормативно-правових актів, і подає уряду свої рекомендації та пропозиції для реалізації через відповідні рішення Кабінету Міністрів України.

З 2018 року, після довгих обговорень і дискусій, почав діяти Український інститут як державна установа культурної дипломатії під управлінням

¹³⁷ Про схвалення Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі: Розпорядження КМУ від 11 жовтня 2016 р. № 739-р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/739-2016-%D1%80>.

¹³⁸ Про утворення Міжвідомчої комісії з питань популяризації України у світі: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 р. № 467 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250113021>.

Міністерства закордонних справ. Головна мета цього інституту – поліпшити сприйняття та розуміння України світом та розвивати культурні зв'язки з іншими країнами. До основних напрямів програмної діяльності Українського інституту сьогодні включаються мистецькі програми (кіно, візуальне мистецтво, музика, література, перформативні мистецтва), крос секторальні проєкти та програми, академічні програми, громадянське суспільство, українська мова, розвиток культурної дипломатії, дослідження та аналітика.

Формування позитивного іміджу України за кордоном є важливою функцією для Міністерства закордонних справ України та інших урядових інституцій. Використання інформаційних потоків, спрямованих на закордонні аудиторії з використанням інструментарію державних та неурядових організацій, допомагає створити позитивний імідж країни та сприяти захисту національних інтересів держави та поліпшенню життя її громадян¹³⁹.

Н. Мусієнко, авторка проєкту Стратегії культурної дипломатії України, яка була опублікована в журналі «Агора»¹⁴⁰ підкреслює важливість культурної дипломатії як потужного ресурсу для досягнення взаєморозуміння на національному і міжнародному рівнях. Два форуми культурної дипломатії в Києві підтвердили зростаючий інтерес громадянського суспільства і державних структур до використання «м'якої сили» у подоланні викликів війни. За її словами, ефективне просування національних інтересів на міжнародному рівні можливе лише завдяки співпраці дій уряду та неурядових організацій. На Другому форумі було підкреслено необхідність взаємодії двох векторів культурної дипломатії України: зовнішнього і внутрішнього. Україні доводиться стикається з серйозною проблемою втрати корінного населення, українців. Аналіз цієї проблеми важко проводити об'єктивно, оскільки він часто залежить від теоретичних розглядів і політичної позиції. На сьогодні етнічні українці фактично поділені навпіл: одна половина проживає на

¹³⁹ Паніна І. Культурна дипломатія у стратегії національного брендингу України. Збірник наукових праць. 2021. Випуск 1 (26). С. 52.

¹⁴⁰ Мусієнко Н. Завдання і можливості культурної дипломатії у розвитку сучасної держави та інститутів в громадянського суспільства в Україні (програмний документ). Агора. 2016. Випуск 14. С. 91–100.

території України, а інша (за різними оцінками, від 16 до 25 мільйонів) розкидана по всьому світу. За словами Н. Мусієнко, глобалізація культури і засобів масової комунікації стимулює національні уряди використовувати культурні інструменти у міжнародних відносинах. Культурна дипломатія, якщо вона грамотно розробляється і впроваджується в життя, ефективно доповнює загальну міжнародну стратегію уряду¹⁴¹.

Українська спільнота творить власний культурний наратив для «подачі» в глобальному просторі. Цей наратив повинен бути прийнятим різними аудиторіями. При розробці цього наративу важливо висвітлювати актуальні для України ідеї, дотримуватися інформаційної відповідальності, підтримувати патріотизм, громадянську солідарність, толерантність і волонтерство. Саме ці цінності мають вплинути на новий образ України, який, в свою чергу, вплине на ідентичність наступних поколінь українців, роблячи її більш відкритою, мобільною та динамічною¹⁴².

Особливості функціонування культурної дипломатії включають наступні аспекти:

1. всебічна державна підтримка;
2. підпорядкування відомствам у справах закордонних справ;
3. популяризація української мови та надання послуг з її вивчення;
4. ретрансляція європейських цінностей;
5. відповідність культурним запитам країни перебування;
6. налагодження довготривалих зв'язків та розвиток продуктивного партнерства.
7. підтримка сучасної культури і мистецтва;
8. мережева структура;

¹⁴¹ Мусієнко Н. Завдання і можливості культурної дипломатії у розвитку сучасної держави та інституті в громадянського суспільства в Україні (програмний документ). Агора. 2016. Випуск 14. С. 94.

¹⁴² Мусієнко Н. Культурна дипломатія України: стратегія копродукції. Політика культурної дипломатії: стратегічні пріоритети для України: зб. наук.-експерт. матеріалів / за заг. ред. О. П. Розумної, Т.В. Черненко. Київ: НІСД. 2016. 92 с.

9. підтримка літературних проєктів і видавництв¹⁴³.

Таким чином, заходи, проведені Україною та українською діаспорою в Канаді, включаючи культурний обмін, лобіювання та іншу співпрацю, мають значущий вплив на формування іміджу України в Канаді. Ці заходи сприяють створенню позитивного образу України як країни з багатою культурною спадщиною, активною участю в міжнародних питаннях та потребуючої підтримки в нелегкий час. Вплив діаспори на формування іміджу сприяє зміцненню відносин між Україною та Канадою та сприяє подальшому співробітництву між цими двома країнами.

3.4. Допомога української діаспори в Канаді під час війни в Україні

Роль української діаспори в Канаді у наданні підтримки військовим є дуже важливою і має різноманітні аспекти. Боротьба з російською пропагандою стосовно подій в Україні є одним з головних напрямків підтримки, наданої українською діаспорою. Представники діаспори усвідомлюють складність ситуації і прагнуть поширювати об'єктивну інформацію через свої комунікаційні канали¹⁴⁴.

У Канаді, де вони мають тривалий досвід проживання, вони здобули добру репутацію, тому їм довіряють і їхні зусилля є дієвими. Українці мають свої видання за кордоном, мають можливість виступати на місцевих телеканалах, спілкуються з іноземними журналістами та створюють інформаційно-аналітичні матеріали, в яких намагаються поширювати правдиву інформацію.

У Сполучених Штатах функціонує Українська національна інформаційна служба, в той час як в Канаді існує Інформаційне бюро України. Основною метою цих організацій є поширення інформації в цих країнах і в інших

¹⁴³ Мусієнко Н. Завдання і можливості культурної дипломатії у розвитку сучасної держави та інституті в громадянського суспільства в Україні (програмний документ). Агора. 2016. Випуск. 14. С. 98.

¹⁴⁴ Штельмах М. Роль української діаспори Канади в політичних процесах України.
URL:http://dspace.vspu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2170/Zbirnik_politologiya_172-177.pdf?sequence=1&isAllowed=y.

частинах світу про Україну, її політику, а також проводять активну роботу з лобювання інтересів України. Співпраця з урядами та міжнародними організаціями не обмежується лише захистом інтересів та прав української діаспори, а також спрямована на користь Української держави. Представники діаспори використовують свій вплив для тиску на уряди та міжнародні організації, вимагаючи надавати політичну, економічну, дипломатичну та військову допомогу Україні.

Ця активна взаємодія розгортається з Організацією Об'єднаних Націй (ООН) та Міжнародним Валютним Фондом (МВФ), де світова українська спільнота захищає внутрішні та зовнішні інтереси України. Діаспора підтримує зв'язок з НАТО в рамках військово-технічної допомоги та надалі сприяє збереженню санкційного тиску на Російську Федерацію¹⁴⁵. Це вдалося зробити завдяки зверненням до урядів країн і проведенню протестів за участю Канадського товариства приятелів України і Канадської групи, які підтримують демократію в Україні. В результаті українці досягли певного успіху в цьому питанні завдяки спільним зусиллям з українською владою. Сполучені Штати та Канада запровадили рішучі санкції та впливали на Європу у цьому питанні.

Однією з форм підтримки є тиск на уряди своїх держав, щоб забезпечити військову допомогу Україні. Канада надала Україні позику на суму 95 мільйонів доларів з метою підтримки економіки країни і встановила обмеження на використання цих коштів на придбання зброї. Проте, українська діаспора визнала це як недостатню підтримку. Це призвело до проведення численних раундів переговорів і, в результаті, до виділення додаткових 10 мільйонів доларів на придбання зброї¹⁴⁶.

Крім того, найбільша фінансова підтримка надається шляхом різних фінансових переказів, які, зазвичай, адресовані близьким людям. Українсько-канадська діаспора фінансує та активно бере участь у боротьбі проти Росії поза офіційними каналами. Вони збирають кошти для забезпечення армії та навіть

¹⁴⁵ Як українська діаспора воює проти Росії – розслідування. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/diaspora-vijna-protu-putina-arms-forukraine/2661982.html>.

¹⁴⁶ Там само.

беруть участь у бойових діях на передовій. Українські канадці виявили велику солідарність та готовність допомагати своїй батьківщині у часи конфлікту¹⁴⁷.

Також надається економічна допомога через сприяння розвитку торговельних відносин, інвестицій в країну-донора, створення або підтримку працевдатності підприємств і передачі закордонного досвіду. Важливо відзначити різницю між фінансовими переказами та інвестиціями, оскільки передаючи кошти, українці впливають на зростання ВВП країни та інфляцію, в той час як створення підприємств або інвестування в цінні папери, зокрема важливі державні облігації, є вже інвестицією в українську економіку. Завдяки своїм фінансовим переказам, українці за кордоном можуть підтримувати Україну на суму до 1 мільярда доларів і це лише за місяць.

Національний банк України наголошує, що приблизний щорічний обсяг підтримки від української діаспори становить приблизно 9,3 мільярда доларів. Зокрема, члени української спільноти за кордоном можуть забезпечити економічну підтримку держави, коли тимчасово повертаються в Україну. Проте, ці фінансові внески не розглядаються як інвестиції і мають такий же характер, як і фінансові перекази¹⁴⁸.

Підтримка у сфері торгівлі відбувається шляхом підтримки економічних зв'язків між країною походження та країною призначення через сприяння їх виробникам і споживачам. Українська діаспора, з метою поліпшення економічного стану своєї рідної країни, встановлює та розвиває відносини між державами. Часто це відбувається через вплив на підписання різноманітних економічних договорів, переважно у двосторонньому форматі. Роль української діаспори стає надзвичайно важливою, коли Україна зацікавлена в укладенні різних економічних угод з країною, звідки вона походить. У таких випадках,

¹⁴⁷ Культурно-гуманітарна взаємодія. Офіційний сайт Посольства України в Канаді. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/kulturno-gumanitarna-vzayemodiya>.

¹⁴⁸ Грачевська Т.О., Ахмаджанова Д.В. Роль української діаспори у підтримці України в умовах російської агресії. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2023. №15(1). С. 110.

для прискорення розгляду питань, уряд країни залучає українців, які можуть виступити на захист інтересів України¹⁴⁹.

Наприклад, українська діаспора в Канаді сприяла укладенню договору між Україною та Канадою про зону вільної торгівлі. Зокрема, важливо відзначити її економічну підтримку в 2014 році, коли українці з-за кордону звернулися до уряду Канади з проханням виділити 700 мільйонів доларів допомоги для України в умовах конфлікту на Донбасі. Ця підтримка включала в себе створення програми миротворчої діяльності між урядами та навчання українських військових. На той час допомога надходила особисто від членів діаспори, включаючи приватних підприємців, українські православні церкви, що існують у Канаді, та різні недержавні громадські українські організації¹⁵⁰.

У контексті подальших практик гуманітарної допомоги від української діаспори важливо відзначити той факт, що в квітні 2023 року група волонтерів із Тернополя отримала допомогу від української діаспори. Ця допомога була зібрана за допомогою американського фонду «United Support for Ukraine» та передана волонтерському центру «Десантно-козацького рою»¹⁵¹.

Представники української діаспори передали два автомобілі, медикаменти, медичні прилади, засоби гігієни, одяг, матраци, ковдри, дитяче харчування та інші необхідні речі. Добровольці відправили автотранспорт та боєприпаси на напрямки в Бахмут і Слов'янськ, а також медикаменти та медичне обладнання до лікарень в різних областях України, включаючи Донеччину, Київщину, Хмельниччину та Тернопільщину.

На сьогоднішній день в Канаді українське лобі, яке очолює Конгрес українців Канади, тисне на уряд Оттави з метою надання допомоги уряду України. Проте, громада також збирає кошти для власного імпровізованого потоку допомоги через організації, такі як «Армія SOS». На індивідуальному

¹⁴⁹ Яценко О.К. Торговельно-економічне співробітництво України та Канади в умовах сучасних інтеграційних процесів. Глобальні та національні проблеми економіки. Львів: Політехніка. 2016. С.139.

¹⁵⁰ Грачевська Т.О., Ахмаджанова Д.В. Роль української діаспори у підтримці України в умовах російської агресії. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2023. №15(1). С. 112.

¹⁵¹ Кісіль Г. Тернопільські волонтери отримали допомогу від української діаспори. 2023. URL: <https://suspilne.media/460931-ternopilski-volonteri-otrimali-dopomogu-vid-ukrainskoi-diaspori/>

рівні, люди взялися за завдання, включаючи надання технічної допомоги на передовій та участь в ключових ролях у українській пропагандистській кампанії.

«Армія SOS» повідомляє, що з моменту свого створення вони зібрали та витратили понад 1 мільйон доларів. Частина коштів, зібраних «Армією SOS» була використана для закупівлі компонентів для саморобних безпілотників, але більшість грошей була витрачена на придбання 30 транспортних засобів, в основному «Хаммерів» та пікапів, які були відправлені на фронт. Волонтери стверджують, що такий нетрадиційний вид допомоги необхідний через поширену корупцію всередині армії¹⁵².

У той час, коли грошові пожертвування «Армії SOS» збираються та використовуються там, де є найбільша потреба, багато представників закордонних українців самостійно купують товари і відправляють їх на склад у Києві. Окрім груп, подібних до «Армії SOS», діаспора має ще більше неформальні та прямі контакти з українськими військами на фронті.

Варто відзначити, що Канада виступає одним із найзавзятіших союзників українського уряду. У сфері допомоги Україні, постачання нелетального військового обладнання та введення санкцій проти Кремля, Канада посідає неостаннє місце серед країн Заходу. Таким чином, допомога української діаспори в Канаді під час війни в Україні виявилася надзвичайно важливою для України. Українські канадці надсилали гуманітарну допомогу, включаючи медичні прилади, автомобілі, амуніцію та інші ресурси, які були важливими для підтримки українських військових та цивільного населення. Ця допомога сприяла формуванню образу України як країни, яка бореться за свою незалежність та потребує міжнародної підтримки.

Крім гуманітарної допомоги, українська діаспора в Канаді активно лобіювала інтереси України в політиці Канади. Їхні зусилля сприяли укладанню

¹⁵² Грачевська Т.О., Ахмаджанова Д.В. Роль української діаспори у підтримці України в умовах російської агресії. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2023. №15(1). С. 115.

міжнародних договорів та санкцій проти Російської Федерації, що допомагало Україні в її боротьбі за суверенітет та територіальну цілісність.

У підсумку, допомога української діаспори в Канаді під час війни в Україні відображає важливий аспект публічної дипломатії та лобіювання. Вона сприяє формуванню позитивного іміджу України в Канаді та зміцненню відносин між двома країнами.

ВИСНОВКИ

На підставі проведеного дослідження можемо зробити наступні висновки:

1. Публічна дипломатія – це комплекс заходів, спрямованих на позитивне сприйняття країни на міжнародній арені шляхом впливу на громадську думку та створення публічного образу, який відповідає її інтересам і цілям. Її сутність полягає у створенні сприятливого інформаційного середовища, яке відображає інтереси та цілі країни та сприяє її міжнародному впливу. Основними принципами публічної дипломатії є відкритість та доступність інформації, взаємодія з громадськістю, а також співпраця з мас-медіа.

У сучасному світі інформаційний простір став дуже важливим і публічна дипломатія відіграє ключову роль у забезпеченні інформаційної безпеки та впливу на громадську думку. Важливо пам'ятати, що відкритість та чесність у комунікаціях є основою успішної публічної дипломатії, інакше може виникнути недовіра та втрата підтримки. Публічна дипломатія вимагає активної роботи з мас-медіа, спільнотами та громадськістю. Вона створює можливості для відкритого діалогу та обміну ідеями, що сприяє розвитку відносин між країнами та народами. Таким чином, вона зміцнює взаєморозуміння та співпрацю в глобальному світі.

Завдяки публічній дипломатії країни можуть впливати на своє ставлення у міжнародному співтоваристві. Вона допомагає створювати сприятливі умови для розвитку торгівлі, інвестицій та культурного обміну. Це важливо для забезпечення стабільності та економічного зростання. Отже, публічна дипломатія є невід'ємною частиною сучасних міжнародних відносин і вона має великий потенціал для вирішення глобальних проблем та сприяння розвитку міжнародного співтовариства. Важливо надавати їй належну увагу та ресурси для досягнення успіху в цій важливій сфері.

2. Публічна дипломатія, як інструмент зовнішньої політики, є важливою складовою відносин між країнами та громадянами і вона має

великий вплив на формування іміджу та сприйняття країни за її межами. У сучасному світі, де інформація швидко поширюється та доступна, важливо мати ефективні механізми комунікації з міжнародним співтовариством. Публічна дипломатія дозволяє країні впливати на глобальний дискурс та забезпечувати власний інтерес на міжнародному рівні. У рамках сучасних засобів комунікації, публічна дипломатія стає основним інструментом для взаємодії зі світом. Вона включає в себе розповсюдження інформації про країну, її культуру, політику та інші аспекти життя через різні медіа, соціальні мережі та громадські заходи. Це дозволяє країні представляти себе в кращому світлі, залучати інвестиції, підтримку та сприяти співпраці з іншими країнами.

Публічна дипломатія також допомагає вирішувати міжнародні конфлікти та веде до підписання різноманітних угод і домовленостей між країнами. Вона сприяє розширенню та поглибленню дипломатичних зв'язків, впливає на питання світового значення та сприяє зміцненню партнерських відносин. Публічна дипломатія, як інструмент зовнішньої політики, має ключове значення у формуванні стосунків між країнами та сприяє спільному розвитку на міжнародній арені.

3. Публічна дипломатія та лобіювання, хоча і є різними інструментами впливу та комунікації, мають багато точок дотику та можуть ефективно взаємодіяти для досягнення спільних цілей. Важливо підкреслити, що обидва ці підходи передбачають вплив на громадську думку, рішення політиків та прийняття стратегічних рішень. Публічна дипломатія, через свою спрямованість на комунікацію з громадськістю та мас-медіа, може створювати позитивний образ та репутацію країни, що сприяє легшому досягненню цілей лобіювання. Завдяки правдивій та ефективній комунікації, публічна дипломатія може забезпечити широку підтримку суспільства для певних ініціатив.

Лобіювання, з іншого боку, може надати публічній дипломатії політичну та законодавчу вагу. Лобісти можуть сприяти прийняттю рішень, які відповідають інтересам країни чи організації, а публічна дипломатія може забезпечити громадську підтримку та легітимність цих рішень.

Таким чином, публічна дипломатія та лобіювання мають спільний інтерес у досягненні спільних цілей і можуть взаємодіяти для досягнення позитивних результатів. Важливо пам'ятати про важливість ефективного комунікаційного підходу, який об'єднує ці дві стратегії для досягнення максимальної ефективності в міжнародних відносинах та впливу на рішення, які формують майбутнє країни чи організації.

4. Функціонування української діаспори в Канаді відзначається багатозначністю і важливістю. Протягом декількох десятиліть українці, які оселилися в Канаді, виконували важливу роль у розвитку іміджу України та підтримці її на міжнародній арені. Значущість української діаспори полягає в ролі міжнародних посередників, лобістів та культурних посередників.

Українська діаспора активно підтримує Україну в політичних, економічних, соціокультурних і інформаційних сферах. Вона є важливим політичним і економічним мостом між Україною та світовою спільнотою. Діаспора фактично виконує роль послів своєї батьківщини в країні перебування, представляючи інтереси України на різних континентах. Експатріанти грають важливу роль у сприянні економічному розвитку, підтримці демократизації та впливі на громадські процеси в країні свого походження. Це призводить до зростання інтересу з боку урядів, політичних партій, міжнародних організацій та громадських об'єднань у використанні потенціалу діаспори для досягнення своїх цілей у глобалізованому світі.

Українці в Канаді сприяли укладанню та розвитку договорів між Канадою та Україною, включаючи угоду про зону вільної торгівлі. Це свідчить про важливість їхнього внеску в зміцнення відносин між країнами та підтримку економічних інтересів України. Крім того, українська діаспора в Канаді виступає як носій української культури та традицій, що сприяє розширенню міжкультурного обміну та взаєморозуміння. Її роль у підтримці української мови та ідентичності важлива для збереження національного спадку та культурних цінностей.

Українська діаспора в Канаді є прикладом успішного функціонування та співпраці з урядами та громадськими організаціями обох країн. Її вплив та роль в міжнародних відносинах неоціненні і вона продовжує сприяти розвитку дружніх відносин між Україною та Канадою, впливаючи на економічні, політичні та культурні зв'язки між країнами. Українська діаспора в Канаді залишається важливим чинником у сучасних міжнародних відносинах і її роль буде продовжувати зміцнювати співпрацю та розвивати образ України на міжнародній арені.

5. Культурна дипломатія та ініціативи українців в Канаді є надзвичайно важливими аспектами взаємодії між обома країнами. Подібні ініціативи сприяють збереженню та поширенню української культури та спадку, а також сприяють взаємному розумінню та відкритому діалогу. Культурна дипломатія створює можливості для обміну мистецькими цінностями, традиціями та історією, що сприяє розширенню культурних горизонтів в обох країнах.

Ініціативи українців в Канаді є наступні: фестивалі, виставки, концерти, лекції та інші культурні заходи, сприяють популяризації української культури серед канадців та інших громадян. Вони допомагають розкрити багатство української традиції та мистецтва, а також підтримують інтерес до України як країни з багатою культурною спадщиною. Культурна дипломатія та ініціативи українців в Канаді також сприяють підтримці української мови та ідентичності. Це важливо для збереження унікальності та різноманітності культурного спадку України. Завдяки цим ініціативам українська громада в Канаді залишається важливим чинником для популяризації української культури та співпраці між країнами.

Культурна дипломатія та ініціативи українців в Канаді допомагають підтримувати теплі та дружні відносини між Україною та Канадою. Вони створюють можливості для співпраці та обміну ідеями, що сприяє подоланню культурних та мовних бар'єрів. Це є важливим елементом в укріпленні

культурних та дипломатичних зв'язків між країнами та підтримує спільний інтерес до співпраці та взаєморозуміння.

Відтак функціонування української діаспори в Канаді у сфері культурної дипломатії та ініціатив відіграє важливу роль у розвитку відносин між обома країнами. Їхні спільні заходи сприяють взаєморозумінню, співпраці та збереженню української культури та ідентичності. Українці в Канаді продовжують зміцнювати дружні відносини між країнами через культурні обміни та спільні ініціативи, сприяючи формуванню позитивного іміджу України та її культурного надбання в Канаді та за її межами.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алієв М.М. Публічна дипломатія держав світу: порівняльний аналіз. Комунікативні проблеми сучасних міжнародних відносин: зб. матеріалів міжн. наук.-практ. конф., 11 квітня 2017 року, м. Київ. Київ. 2017. С.13-16.
2. Атаманенко А. Роль закордонних українців в українській публічній та культурній дипломатії: історичний і сучасний аспекти. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки». Острог. 2019. Вип. 29. С. 54–65
3. Бірюкова А.С., Пархоменко В.А. Національно-культурні досягнення української діаспори в Канаді. Актуальні проблеми розвитку країн світу: історія і сучасність: Матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 11 травня 2018 року) / за заг. ред. Н. М. Буглай. Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського. 2018. С.12–14.
4. Богиня Т.Ю. Інститут лобізму: сутність, методи та функції. Юридичні і політичні науки. 2013. № 60. С. 546–553.
5. Бульбенюк С.С., Луцишин Г.І. Українська діаспора: новітні тенденції впливу на процес національної консолідації. Вісник ДАКККіМ. 2013. №1. С. 252–260.
6. В МЗС створено новий напрям роботи – публічна дипломатія. Міністерство закордонних справ України: офіційний сайт. 22 грудня 2015 р. URL:<https://mfa.gov.ua/news/43433-v-mzs-stvoreno-novij-napryam-robotipublichna-diplomatija>.
7. Виговський Д. Суть лобізму як категорії політичної науки. Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. 2008. Вип. 20. С. 42–48.
8. Винницький М. Україна і діаспора – процес формування «Світового українства». URL: <http://intellect.com.ua/news/news.php?id=255>.

9. Висоцький О., Висоцька О. Технології публічної дипломатії: методологічні основи та практичний потенціал. Епістемологічні дослідження у філософії, соціальних і політичних науках. 2020. № 3(1). С. 139–147.
10. Висоцький О.Ю. Публічна дипломатія: конспект лекцій. Частина I. Дніпро: Охотнік. 2020. 56 с.
11. Войналович В. В., Кругляк М. Е. Українська діаспора в Канаді. URL: <http://eztuir.ztu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/873/370.pdf?sequence=1>.
12. Ворчакова І.Є. Лобізм як соціально-політичний феномен: теоретичні підходи. Вісник маріупольського державного університету серія: історія. політологія. 2016. Вип. 15. С. 179–185.
13. Габер Є., Корсунський С., Шелест Г. Концепція зовнішньої політики України. Мир та безпека. Київ. 2020. 108 с.
14. Газізов М.М. Європейський досвід лобістської діяльності: уроки для України. Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. Серія: Державне управління. 2015. № 4. С. 57–62.
15. Годний С.П. Політичний лобізм як практика і чинник розвитку суспільної свідомості. Парадигма пізнання: гуманітарні питання. 2015. № 8 (11). URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/153775449.pdf>.
16. Горбатюк Н.П. Роль української діаспори Канади в формуванні українсько-канадських відносин (1991–1997 рр.): автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук: спец. 07.00.02 «Всесвітня історія»; Одес. держ. ун-т. Одеса. 1999. 18 с.
17. Грабовський С. Українська діаспора. Подобиці. Історія і Я. №131-132. 2021. URL: <https://day.kyiv.ua/uk/article/podrobysci-istoriya-i-ya/ukrayinskadiaspora>.
18. Грачевська Т.О., Ахмаджанова Д.В. Роль української діаспори у підтримці України в умовах російської агресії. Філософія та політологія в контексті сучасної культури. 2023. №15(1). С. 108–119.
19. Гуцал С.А. Публічна дипломатія як сучасний пріоритет зовнішньої політики держави. Стратегічні пріоритети. 2010. № 3 (16). С. 106–113.

20. Дзюбленко І. М. Тенденції розвитку українсько-канадських відносин у контексті культурної дипломатії. Політикус: наук. журнал. 2021. № 5. С. 28–33.

21. Дибчук Л.В. Внесок української діаспори Канади та країн Латинської Америки в розвиток економіки і культури незалежної України (1991–2005 рр.): дис. канд. іст. наук: спец. 07.00.01 «Історія України». Тернопіль. 2006. 313 с.

22. Дубов Д., Дубова С. Політика культурної дипломатії як механізм реалізації стратегічних комунікацій держави. Наукові праці Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. 2017. Вип. 46. С. 62–73.

23. Дягілев О.В. Законодавство Канади стосовно лобістської діяльності: позитивний досвід та проблеми нормативно-правового регулювання. Вісник Харківського Національного університету ім. В.Н.Каразіна. 2014. №1144. С.10-14.

24. Зубик А. Сучасна Українська діаспора в США та Канаді. Вісник Львівського університету. Серія географічна. 2018. Випуск 52. С. 110–123.

25. Іванюк Ю. Центр українських канадійських студій при університеті Манітоби: проекти та виклики Україна – Канада: матеріали I Міжнародного науково-практичного 45 конгресу з канадознавства (21 червня 2018 року, м. Луцьк, Україна). Луцьк: Вежа-Друк. 2018. С. 245–247.

26. Кизим І.Ю. Дані щодо об'єктів культурних надбань українців в Канаді. Світовий конгрес Українців. URL: www.ukrainianworldcongress.org/UserFiles/File/Culture/BilaKnyha.pdf.

27. Кіржецький Ю. І., Ріжко Л. І., Кіржецька М. С. Функції галузевого лобіювання як елемент організаційно-економічного механізму взаємодії бізнесу та влади. Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Логістика. 2017. № 863. С. 82–87.

28. Кісіль Г. Тернопільські волонтери отримали допомогу від української діаспори. 2023. URL: <https://suspilne.media/460931-ternopilski-volonteri-otrimali-dopomogu-vid-ukrainskoi-diaspori/>

29. Коляда О.В., Райчева А.О. Українська діаспора як чинник поглиблення зовнішньоекономічних відносин країни. Економіка і суспільство. світове господарство і міжнародні економічні відносини. Випуск № 15. 2018. С. 33–39.

30. Кондрашевська Ю. Національно-культурні здобутки українців Канади. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Історичні науки». 2015. Випуск 23. С. 204–208.

31. Конон Н.Є., Скребнєва А.В. Українсько-канадські відносини: сучасний стан та перспективи розвитку. Грані. 2016. № 2 (130). С. 27–32.

32. Коптєв О. С. Публічна дипломатія як технологія зовнішньої політики України. Міжнародні та політичні дослідження. 2023. №36. С. 51–60.

33. Культурно-гуманітарна взаємодія. Офіційний сайт Посольства України в Канаді. URL: <https://canada.mfa.gov.ua/spivrobotnictvo/kulturno-gumanitarna-vzayemodiya>.

34. Куш І.В. Українська діаспора в Канаді. Освіта, наука та виробництво: розвиток і перспективи: матеріали II Всеукраїнської науково-методичної конференції, м. Шостка, 20 квітня 2017 р. Суми: СумДУ. 2017. С. 52.

35. Лавренов Д.А. Зарубіжний досвід правового забезпечення лобізму та його адаптація до українських політичних реалій. Політологічний вісник. 2014. Вип. 73. С.452–469.

36. Лозинський Р.М., Зубик А.І., Пінчук Х.І. Українські фестивалі Канади. Розвиток українського етнотуризму: проблеми та перспективи. URL:https://www.researchgate.net/profile/Andrij-Zubik/publication/337335398_Ukrainski_festivali_Kanadi/links/5dd3262d299bf1b74b4e2633/Ukrainski-festivali-Kanadi.pdf.

37. Лубінець Д. В. Теоретичні підходи до поняття лобіювання та його типології. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія. 2018. Вип. 22–23. С. 226–235.

38. Макар В.Ю. Соціально-політична інтеграція українців у поліетнічне суспільство Канади. Чернівці: Прут. 2006. 284 с.
39. Макар В.Ю. Формування, розвиток і перспективи двосторонніх відносин України та Канади. Дис. докт. політ. наук за спеціальністю 23.00.04 – політичні проблеми міжнародних систем та глобального розвитку. Київ. 2021. 498 с.
40. Макаренко Є. А., Кучмій О. П. Публічна дипломатія. Українська дипломатична енциклопедія: у 2-х т./ Редкол.: Л. В. Губерський та ін. Київ: Знання України. 2004. Т.1. 760 с.
41. Мартинюк Ю. Українська західна діаспора: основні напрями суспільно політичної діяльності (на прикладі США і Канади). Чернівці. 2011. 19 с.
42. Мателешко Ю.П. Особливості, тенденції та перспективи розвитку інституційних та нормативно-правових засад культурної дипломатії України. Геополітика України: історія і сучасність: збірник наукових праць. Ужгород: ДВНЗ «УжНУ». 2022. Вип. 2 (29). С. 49–58.
43. Михайлюк В.В. Українсько-канадське співробітництво: пріоритети XXI століття. Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля. 2018. № 5 (246). С. 47–52.
44. Мусієнко Н. Культурна дипломатія України в контексті проблем євроінтеграції та міжнародних економічних стосунків. URL: http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPIPress/20830/3/2015_Musiienko_Kultura_dyplomatiia.pdf.
45. Мусієнко Н. Завдання і можливості культурної дипломатії у розвитку сучасної держави та інституті в громадянського суспільства в Україні (програмний документ). Агора. 2016. Випуск. 14. С. 91–100.
46. Мусієнко Н. Культурна дипломатія України: стратегія копродукції. Політика культурної дипломатії: стратегічні пріоритети для України: зб. наук.-експерт. матеріалів / за заг. ред. О. П. Розумної, Т.В. Черненко. Київ: НІСД. 2016. 92 с.

47. Мусієнко І. Діаспоральна політика та її вплив на європейське сприйняття України. Українознавчий альманах. 2014. Випуск 15. С.54-57.
48. Мушинка М. «Лемківська ватра» в Канаді. Наше слово. 2011. № 37. URL: <http://www.nasze-slowo.pl>.
49. Надтока Г.М., Потіха З.А. Українська діаспора в Канаді: історіографічний огляд. Вісник Черкаського університету. 2021. №2. С.22–31.
50. Най Дж. С. Нова публічна дипломатія. День. 2010. № 28.
51. Павлюх М.В., Кушней С.Р. Публічна дипломатія як тренд у сучасних політичних відносинах: процеси трансформації. Політичне життя. 2022.№4. С.122–127.
52. Паламарчук Н. І., Радецька О. Й. Українська діаспора в Канаді та її внесок у становлення української незалежної держави. Сторінки історії: зб. наук. праць. 2016. Вип. 42. С. 129–137.
53. Паніна І. Культурна дипломатія у стратегії національного брендингу України. Збірник наукових праць. 2021. Випуск 1 (26). С. 49–53.
54. Перепелиця Г. Україна-Канада: становлення та розвиток особливого партнерства. Вісник Київського національного ун-ту ім. Т.Г. Шевченка. 2019. №2(50). С. 25–30.
55. Пінчук Х.І. Українські Фестивалі Канади. Розвиток українського етнотуризму: проблеми та перспективи: Збірник матер. V Всеукр. наук.-практ. конф. молодих вчених. Львів, 26 квітня 2017р. Міністерство освіти і науки України, Львівський інститут економіки і туризму. Львів: ЛІЕТ. 2017. 216 с.
56. Про дипломатичну службу: закон України від 7 червня 2018 року № 2449-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2449-19#Text>.
57. Про засади внутрішньої і зовнішньої політики: закон України від 1 липня 2010 року № 2411-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2411-17#Text>.
58. Про затвердження структури апарату МЗС: Наказом МЗС від 12 серпня 2020 року № 301. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0789-23#Text>

59. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року «Про Стратегію національної безпеки України»: Указ Президента України №392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037>.

60. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 2 вересня 2015 року «Про нову редакцію Воєнної доктрини України»: Указ Президента України від 24 вересня 2015 року № 555/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/555/2015#Text>.

61. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року «Про Доктрину інформаційної безпеки України»: Указ Президента України №47/2017. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/472017-21374>.

62. Про Стратегію сталого розвитку: Указ Президента України від 12 січня 2015 року № 5/2015. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text>

63. Про схвалення Концепції популяризації України у світі та просування інтересів України у світовому інформаційному просторі: Розпорядження КМУ від 11 жовтня 2016 р. № 739-р. URL: [http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/739-2016- %D1%80](http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/739-2016-%D1%80).

64. Про утворення Міжвідомчої комісії з питань популяризації України у світі: Постанова Кабінету Міністрів України від 7 червня 2017 р. № 467 URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/250113021>.

65. Процюк М. Публічна та культурна дипломатія як засіб «м'якої сили» України: запозичені моделі, реальні кроки та стратегічні пріоритети. Зовнішня політика і дипломатія: традиції, тренди, досвід. Серія «Політичні науки». 2016. Випуск 22. Ч. 2. С. 21–28.

66. Розумна О. Культурна дипломатія України: стан, проблеми, перспективи: аналітична доповідь. Київ. 2016. 53 с.

67. Садова У.Я. Українська міграція в умовах глобальних і національних викликів XXI століття: наукове видання. Львів. 2019. 110 с.

68. Серета К. В., Габро І. В. Соціальні мережі як ефективний інструмент здійснення цифрової дипломатії. Молодий вчений. 2018. № 4. С. 604–607.
69. Сидорко Ю.О. Українська діаспора в Канаді. І Всеукраїнська науково-методична конференція «Освіта, наука та виробництво: розвиток і перспективи», 21 квітня 2016 року. м. Шостка. С.67–68.
70. Сковронська І.Ю. Українська еміграційна преса США і Канади як чинник утвердження Української державності. Львівський державний університет внутрішніх справ. 2016. С. 361–366.
71. Стратегія публічної дипломатії Міністерства закордонних справ України 2021–2025. Міністерство Закордонних Справ України від 24.03.2021 р. URL: <https://cutt.ly/ARoTLYt>.
72. Стратегія розвитку народної дипломатії через мережу Global Ukrainians на 2017–2018 роки. С. 3–29. URL: <https://global-ukraine.com/wp-content/uploads/2017/01/2017-01-18-Global-Ukrainians-Final-Strategy-UKR.pdf>.
73. Трофименко А. В. Концептуальні підходи до розуміння лобізму. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Історія. Політологія. 2014. Вип. 10. С. 112–123.
74. Трофименко А.В. Етнічні меншини як суб'єкти лобіювання в Канаді. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: «Історія. Політологія». 2014. Випуск 9. С.131-140.
75. Трофименко А.В. Тенденції розвитку інституту лобізму в політичній системі Канади. Вісник Маріупольського державного університету. Серія: «Історія. Політологія». 2016. Випуск 15. С.323-335.
76. Трофименко М. В. «Публічна дипломатія» як відповідь на виклики сучасності. Україна Дипломатична – 2013: науковий щорічник. 2013. Вип. Чотирнадцятий. С. 989–1007.
77. Трофименко М. Діаспора як об'єкт та суб'єкт публічної дипломатії. Історико-політичні проблеми сучасного світу: Збірник наукових статей. Чернівці: Чернівецький національний університет. 2019. Т. 39. С. 92-101.

78. Українська діаспора: проблеми дослідження: тези доповідей Міжнародної наукової конференції, 27–28 вересня 2016 р., м. Острого. Острого: Видавництво Національного університету «Острозька академія». 2016. 378 с.

79. Ціватий В. Публічна дипломатія: традиції, тренди та виклики (досвід і пріоритети для України). Зовнішні справи. URL: <http://uaforeignaffairs.com/ua/ekspertnadumka/view/article/publiczna-diplomatija-tradicijitrendi-ta-vikliki-dosv/>.

80. Черненко Т. В. Сучасний вимір публічної дипломатії в системі стратегічних комунікацій. Стратегічні пріоритети. 2016. № 4 (41). С.64–71.

81. Шадріна Т. Українська діаспора в Канаді: мова «чужої» країни. Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. 2016. № 2 (36) С. 309–314.

82. Шевченко Л. В. Нова публічна дипломатія в контексті публічного управління. Економічний вісник. Серія: фінанси, облік, оподаткування. 2021. № 7. С. 209–219.

83. Шмигаль: Спільна робота з українською діаспорою демонструє світу, що Україна змінюється. 2020. URL: <https://interfax.com.ua/news/political/696098.html>.

84. Штельмах М. Роль української діаспори Канади в політичних процесах України. URL: http://dspace.vspu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/2170/Zbirnik_politologiya_172-177.pdf?sequence=1&isAllowed=y

85. Як українська діаспора воює проти Росії – розслідування. URL: <https://ukrainian.voanews.com/a/diaspora-vijna-proty-putina-arms-forukraine/2661982.html>.

86. Яценко О.К. Торговельно-економічне співробітництво України та Канади в умовах сучасних інтеграційних процесів. Глобальні та національні проблеми економіки. Львів: Політехніка. 2016. 472 с.

87. Cull J. Nicholas. Public diplomacy: Lessons from the past. Figueroa Press. Los Angeles. 2009. 61 p. URL: <http://uscpublicdiplomacy.org/publications/perspectives/CPDPerspectives Lessons.pdf>.

88. Cull N. J. «Public Diplomacy» before Gullion: The Evolution of a Phrase. URL: <http://uscpublicdiplomacy.org/pdfs/gullion.pdf>
89. Jan Melissen. The New Public Diplomacy. Soft Power in International Relations / Brian Hocking, Peter van Ham, Alan K. Henrikson and others. New York: Palgrave Macmillan. 2005. 221 p.
90. Philip M. Taylor. Rutledge Handbook of Public Diplomacy / Nancy Snow, Philip M. Taylor, Nicholas J. Cull, Michael Vlahos and others. New York: Rutledge. 2009. 382 p.
91. Trofymenko M. Public Diplomacy Structural Analysis. Bulletin of MSU. History series. Politology. 2014. Issue 11. С.212–220.
92. Ukrainian Canadian Congress. Офіційний сайт. URL: <https://www.ucc.ca>.
93. Ukrainian-Canadian Festival Guide –2017. URL: http://www.ukr-can-zabavabands.ca/festivals_page.htm.
94. Wilson E. J. Silicon Valley`s Foreign Policy. Los Angeles: Figueroa Press. 2012. 28 p.